

สัญญาเลขที่ RDG48M004

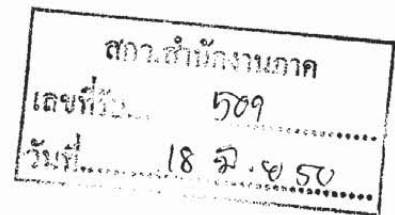
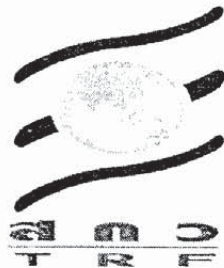
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “อนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)”
ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

โดย นายเทวี โคตรสระ และคณะ

สำนักสนับสนุน โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สัญญาเลขที่ RDG48M0004

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)”
ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

โดย นายเทวี โคตรสระ และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำ

รายงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการเรื่อง “การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)” เป็นการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษา คนโซ่ (ทะวืง) ในตำบลประทุมวาปีมีจำนวนเท่าไร และมีคนรู้จักภาษาและพูดได้ดีจำนวนเท่าไร และจะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณีวัฒนธรรมของโซ่ (ทะวืง) ได้อย่างไร

บัดนี้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเรื่อง “การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)” ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาจนสำเร็จและได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย จึงขอรายงานวิจัยมาให้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค รับทราบ ทีมวิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค ที่ได้ให้ทุนมาดำเนินงานวิจัย ขอขอบคุณชุมชน ตำบลประทุมวาปี อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1-6
ความเป็นมาและความสำคัญโครงการ	1
โจทย์การวิจัย	2
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
พื้นที่วิจัย	2
แนวทางดำเนินงานวิจัย	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
กิจกรรมในโครงการวิจัย	3
ระยะเวลาในการวิจัย	5
บทที่ 2 ทบทวนทุนเดิม และบริบทชุมชน	7-17
ทบทวนทุนเดิม	7
บริบทชุมชน	8
- บริบทชุมชนในแต่ละพื้นที่วิจัย	8
- บริบทรวมของประเพณีวัฒนธรรมชาวไทยโซ่	14
บทที่ 3 ผลการดำเนินงาน	18-41
บทที่ 4 วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงาน	42-44
บทที่ 5 บทเรียนที่ได้รับจากดำเนินงาน	45-46
บทเรียน	45
แนวทางการดำเนินงานต่อเนื่อง	45
ข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้อง	46
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ระบบตัวเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง)	
ภาคผนวก ข แบบสำรวจสำมะโนประชากรโซ่	
ภาคผนวก ค จากใจ...ทีมวิจัย /ชุมชน/พี่เลี้ยง	
ภาคผนวก ง ประวัติทีมวิจัย	
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมและผลงาน	

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญโครงการ

โซ่ (ทะวืง) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขต ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาในกลุ่มมอญ-เขมร ตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขาเวียดติก (สาขาเดียวกันกับภาษาเวียดนาม) คนทั่วไปเรียกกลุ่มชนนี้ว่าโซ่ ซึ่งสับสนกับคนโซ่กลุ่มใหญ่ที่อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นคนละกลุ่มภาษาแต่อยู่ในตระกูลเดียวกัน เนื่องจากชนกลุ่มนี้มีประวัติการอพยพมาจากเขตคำม่วน ประเทศลาว โดยเฉพาะเขตหมู่บ้านทะวืง เมื่อกว่าร้อยปีมาแล้ว จึงเรียกกลุ่มภาษาดังกล่าวนี้ว่าโซ่ (ทะวืง) เพื่อแยกโซ่กลุ่มนี้ออกจากกลุ่มโซ่ที่อำเภอกุสุมาลย์

จากความจำของผู้อาวุโสเล่าว่าบ้านเดิมอยู่แขวงคำเกิด คำม่วน ในเขตประเทศลาว และเมื่อฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองประเทศได้อพยพหนีสงครามมาอยู่ในประเทศไทย พร้อมกับกลุ่มชนอื่นๆ เช่นกลุ่มญ้อ ปัจจุบันตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านหนองแวง บ้านหนองเจริญ บ้านหนองม่วง และบ้านดงสร้างคำ ตำบล ปทุมวาปี อำเภอ ส่องดาว จังหวัด สกลนคร มีประชากรทั้งสิ้น 2,400 คน 806 หลังคาเรือน โดยอาศัยปนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ญ้อ ลาวอีสาน ผู้ไท เป็นต้น

ชาวไทยโซ่ (ทะวืง) มีอาชีพทำนา ทำไร่ รับจ้าง รวมทั้งทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น สานเลื้อย ทอผ้า ทำหม่อน ส่วนเรื่องอาหารการกิน และการนับถือพุทธศาสนา ความเชื่อต่างๆ มีความคล้ายคลึงกับชาวอีสานทั่วไป

ปัจจุบันภาษาโซ่ (ทะวืง) อยู่ในภาวะใกล้สูญหาย เนื่องจากแต่เดิมคนโซ่ (ทะวืง) มีทัศนคติว่าภาษาโซ่ (ทะวืง) ของตนพูดไม่เหมือนภาษาของคนอื่นๆ พูดแล้วคนอื่นฟังไม่เข้าใจ จะถูกคนอื่นล้อเลียน ถูกติเตียน หรือถูกขู่ว่าจะถูกทำร้ายร่างกาย ดังนั้นเมื่อออกจากหมู่บ้าน ชาวไทยโซ่ (ทะวืง) จึงมักจะจงใจซ่อนเร้น และมีความหวาดระแวงเมื่อมีผู้สนใจอยากศึกษาภาษาโซ่ (ทะวืง) ชาวโซ่ (ทะวืง) มิได้พูดแต่ลำพังในกลุ่มของตน แต่อยู่ร่วมหมู่บ้านกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ จึงพูดภาษาอื่นๆ ได้ เช่น พูดภาษาลาวกับคนลาว พูดภาษาญ้อ กับคนญ้อ เมื่อมีการแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ก็มักจะพูดภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาโซ่ (ทะวืง) ทั้งนี้เพื่อให้สื่อสารเข้าใจกันได้ ภาษาโซ่ (ทะวืง) ของตนจึงถดถอยลงเรื่อยๆ

ในปี พ.ศ. 2508 เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศไทยได้ประกาศจับอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐบาล เหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวบ้านหนองแวงอย่างใหญ่หลวง ชาวไทยโซ่ (ทะวืง) บ้านหนองแวง ถูกทางราชการจับไปทำทารุณกรรมต่างๆ เพื่อค้นข้อมูลในการปราบปราม

คอมมิวนิสต์ จึงทำให้ชาวบ้านหนีเข้าไปสมทบกับพรรคคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกัน ชาวโซ่ (ทะวืง) บ้านหนองแวงก็ถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์ทำร้ายเพราะขอหาไปร่วมมือกับทางราชการ ตลอดระหว่างปี 2508-2525 ชาวไทยโซ่ (ทะวืง) ไม่สามารถทำมาหากินได้เป็นปกติสุข มีการอพยพย้ายถิ่นเพื่อหนีภัยผู้รับ

ในปัจจุบันภาษาโซ่ (ทะวืง) และวัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง) ตกอยู่ในภาวะวิกฤต หากไม่มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง) และวัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง) ก็จะเสื่อมสูญไปได้ ภาษาโซ่ (ทะวืง) เป็นภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน การพูดก็พูดกันในระดับชาวบ้านที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น ส่วนลูกหลานที่เป็นเยาวชนไม่นิยมพูดเนื่องจากเป็นคนรุ่นใหม่ที่นับวันมีแต่จะลืมภาษาและวัฒนธรรมของไทยโซ่ การฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของพี่น้องไทยโซ่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบทอดเอกลักษณ์ความเป็นภาษาโซ่ (ทะวืง) เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และความสามัคคี ให้มีอยู่คู่ชุมชนไทยโซ่ตลอดไป

2. โจทย์การวิจัย

1. คนโซ่ (ทะวืง) ในตำบลประทุมวาปีมีจำนวนเท่าไร และมีคนรู้จักภาษาและพูดได้ดีจำนวนเท่าไร
2. จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณีวัฒนธรรมของโซ่ (ทะวืง) ได้อย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจจำนวนประชากรไทยโซ่ (ทะวืง) และความคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม
2. เพื่อทำหนังสือภาษาโซ่ (ทะวืง) และส่งเสริมให้เกิดการใช้ภาษาโซ่ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการศึกษาและฟื้นฟูภาษาวัฒนธรรมของคนในชุมชน

4. พื้นที่วิจัย

ชุมชนไทยโซ่ จำนวน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองแวง บ้านหนองม่วง บ้านหนองเจริญ บ้านคงสร้างคำ

5. แนวทางการดำเนินงานวิจัย

เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้นมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกในทีมวิจัย และระหว่างทีมวิจัยกับพี่เลี้ยงโดยใช้เวทีในหมู่บ้าน

2 ออกแบบสำรวจ

3. ดำเนินการสำรวจสำมะโนประชากรคนที่มิเชื่อสาข และรู้ภาษาโซ่ (ทะวืง) รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง)
4. ทบทวนการเขียนและฝึกเขียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเขียนของนักเรียนรุ่นแรกๆ ให้เกิดความชำนาญในระบบการเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ที่สร้างไว้เป็นเบื้องต้นแล้วให้มากยิ่งขึ้น และเพิ่มนักเรียนรุ่นใหม่
5. ฝึกอบรมผู้เก็บข้อมูลวัฒนธรรม ทีมวิจัยร่วมกันกำหนดหัวข้อการเก็บข้อมูล และฝึกฝนการใช้เครื่องมือจากวิทยากร
6. ทีมวิจัยเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ในประเด็นที่ทบทวนและกำหนดร่วมกัน
7. วิเคราะห์ข้อมูล ทีมวิจัยรวบรวมข้อมูลจากผู้เก็บข้อมูล จัดหมวดหมู่ และตรวจสอบความถูกต้อง โดยการจัดเวที
8. ทำหนังสือ หลังจากได้ข้อมูลและมีการตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาทำเป็นหนังสือสำหรับอ่านและมีการวาดภาพประกอบ
9. ประเมินผล ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมสรุปผลของกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยตลอดโครงการ
10. รายการผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบจำนวนประชากรไทยโซ่ (ทะวืง) และความคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม
2. ได้ทำหนังสือภาษาโซ่ (ทะวืง) และส่งเสริมให้เกิดการใช้ภาษาโซ่ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน
3. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาและฟื้นฟูภาษาวัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)
4. ลูกหลานชาวไทยโซ่ (ทะวืง) ได้รู้และเข้าใจและเห็นความสำคัญของภาษาของตนเอง พร้อมทั้งจะสืบทอดต่อไป

7. กิจกรรมในโครงการวิจัย

ทางกลุ่มผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1. สำรวจสำมะโนประชากรผู้มีเชื้อสายไทยโซ่ (ทะวืง) และผู้ที่รู้จักภาษาโดย
 - ออกแบบสำรวจ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

- ออกสำรวจ ให้แต่ละบ้านมีอาสาสมัครบ้านละ 5 คนเป็นผู้นำทีมในการสำรวจ และมีทีมกรรมการที่ปรึกษา ให้คำแนะนำในแต่ละหมู่บ้าน มีการสรุปข้อมูลที่ทำ การสำรวจทุกสัปดาห์ที่มีการสำรวจ
- สรุปและประมวลผลข้อมูล

2. ฝึกนักเขียนโซ่ (ทะวืง) ฝึกฝนการใช้ระบบตัวเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ให้แก่สมาชิกเก่า และใหม่ให้เกิดความชำนาญและแม่นยำในระบบตัวเขียน โดยการทำหนังสือภาษาโซ่ (ทะวืง) เป็น หนังสือเล่มเล็ก เล่มขัณฑ์ และหนังสือเรื่องเล่าใบเตย ซึ่งข้อมูลที่น่ามาฝึกเขียนได้มาจากเรื่องเล่า ของผู้สูงอายุ เรื่องราวในหมู่บ้าน และเรื่องราวทางด้านประเพณีหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของโซ่ (ทะวืง) เช่น การทอเสื้อผ้าเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การแต่งกาย น้ำหอม และสมุนไพร เป็นต้น

ครั้งที่	วันที่	กิจกรรม	สถานที่
1	1 มิถุนายน 2548	เตรียมการออกสำรวจแบบสำรวจ	บ้านหนองแวง บ้านหนองม่วง
2	4 มิถุนายน 2548	สำรวจข้อมูล	บ้านหนองแวง บ้านหนองม่วง
3	25 มิถุนายน 2548	สรุปผลการสำรวจ	บ้านหนองม่วง
4	6 กรกฎาคม 2548	ประชุมชี้แจงการใช้งบประมาณของโครงการ และแบ่งหน้าที่การทำงานในทีมวิจัย	บ้านหนองม่วง
5	22-24 กรกฎาคม 2548	ออกสำรวจจำนวนประชากรโซ่ ของบ้านหนองแวง หนองเจริญ หนองม่วง และดงสร้างคำ	บ้านหนองแวง บ้านหนองม่วง บ้านหนองเจริญ บ้านดงสร้างคำ
6	7 สิงหาคม 2548	ทบทวนตัวเขียนพร้อมการวางแผนออกสำรวจ	บ้านหนองม่วง
7	13 สิงหาคม 2548	วิเคราะห์ข้อมูล	บ้านหนองม่วง
8	14 สิงหาคม 2548	วิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ)	บ้านหนองม่วง
9	15 สิงหาคม 2548	วิเคราะห์ข้อมูลและรวบรวมข้อมูลทั้งหมด	บ้านหนองม่วง

10	16 สิงหาคม 2548	ฝึกอบรมผู้เก็บข้อมูลและการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม	บ้านหนองม่วง
11	11 มีนาคม 2549	ประชุมวางแผนการทำสื่อใบเตยและทำหนังสือเกี่ยวกับการทอเสื่อใบเตย	บ้านหนองม่วง
12	18 มีนาคม 2549	การขึ้นภูเขาไปเก็บใบเตย	ภูผาเหล็ก
13	8 เมษายน 2549	ทบทวนการเขียนนิทาน	บ้านหนองม่วง
14	27 เมษายน 2549	ประชุมเรื่อง ความถดถอยทางภาษาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ทำไมต้องอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม	โรงแรมแตรเวลลอร์จังหวัดจันทบุรี
15	28 เมษายน 2549	สรุปเกี่ยวกับตนเองว่ามีความคิดเห็นอย่างไรที่จะเข้าไปสอนในโรงเรียน	โรงแรม นิวทราเวล ลอร์ด จังหวัดจันทบุรี
16	4 พฤษภาคม 2549	แนวทางการนำภาษาโซ(ทะวืง)จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน	โรงเรียนบ้านหนองม่วง

8. ระยะเวลาในการวิจัย

ใช้เวลาในการดำเนินการวิจัยเป็นเวลา 12 เดือน ขยายเวลาอีก 4 เดือน รวมเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น 16 เดือน

กิจกรรม	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.บ.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
1. ประชุมวางแผน	→													
2. ออกแบบสำรวจ		→												
3. สัมภาษณ์ข้อมูล			→											
4. วิเคราะห์ข้อมูล				→						→				

5. ทบทวนระบบ ตัวเขียน และฝึกนักเขียน รุ่นใหม่					→					→			
6. ฝึกผู้เชี่ยวชาญ ภาษาโซ่					→					→			
7. การฝึกเขียน						→				→			
8. ทำหนังสือ เรื่อง ประวัติศาสตร์ การทำน้ำหอม การทอเสื่อ การ ล่าสัตว์โดยใช้ขาง น่อง ผญา การ เก็บรวบรวม คำศัพท์ เกี่ยวกับ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น											→		
9. ประเมินผล													—
10. ทำรายงาน													—

บทที่ 2

บททบทวนเดิมและบริบทชุมชน

ในบทนี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน โดยในส่วนที่ 1 จะเป็นการกล่าวถึงการทบทวนเดิมของโครงการ และในส่วนที่ 2 จะกล่าวถึงบริบทของชุมชน

1. ทบทวนทุนเดิม

ก่อนที่จะมีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง) นี้ ประมาณสิบปีที่แล้ว มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้เข้ามาสำรวจประชากรโซ่ที่บ้านหนองแวงเป็นแห่งแรก เพราะบ้านหนองแวงเป็นหมู่บ้านใหญ่ มีประชากรประมาณ 1,000 กว่าคน ถือว่ามากกว่าทุกหมู่บ้านในละแวกเดียวกัน ได้มีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูภาษาโซ่หลายครั้ง ได้สืบค้นและจัดทำข้อมูลสำเร็จเป็นเล่มซึ่งถือเป็นเอกสารที่สำคัญพอสมควร ในครั้งนั้นมหาวิทยาลัยขอนแก่นไม่ได้มุ่งมาที่บ้านหนองม่วงซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ทั้งที่เป็นญาติพี่น้องกันแบบแยกกันไม่ออก

ต่อมาเมื่อคณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหิดลได้มารื้อฟื้นความเป็นโซ่ โดยให้ชื่อว่าโซ่ (ทะวืง) ได้จัดตั้งทีมวิจัยในชุมชนโดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่าง 4 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองแวง บ้านหนองเจริญ บ้านดงสร้างคำ และบ้านหนองม่วง โดยตั้งชื่อโครงการว่า “โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)” และได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.สำนักงานภาค) ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการ “การพัฒนาเครื่องมือ บุคลากร และเครือข่าย ในการเตรียมความพร้อมแก่ชุมชน เพื่อการเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต” ของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ที่พื้นที่ของกลุ่มโซ่ (ทะวืง) เป็น 1 ใน 4 พื้นที่เป้าหมาย (กลุ่มของ จังหวัดจันทบุรี กลุ่มญัฮกุร จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มก่อง จังหวัดสุพรรณบุรี และกลุ่มโซ่ (ทะวืง) จังหวัดสกลนคร) ซึ่งจาก

การเตรียมความพร้อมทางศูนย์ของมหาวิทยาลัยมหิดลคิดว่าจะทำให้ชุมชนโซ่ (ทะวืง) มีความเชื่อมั่นที่จะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาของชนโซ่ (ทะวืง) ด้วยตนเอง จากฐานความคิดที่ว่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เจ้าของภาษาต้องเป็นผู้ที่ทำการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง จนเสนอเป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเสนอต่อ สกว. ได้

ทีมวิจัยโซ่ (ทะวืง) นี้ได้ร่วมมือกันทำงานอย่างเข้มข้น โดยมีพี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้ช่วยเหลือด้านความรู้ทางวิชาการมาโดยตลอด งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบชาวบ้าน วิจัยแบบ

ชุมชน จนภาษาโซ่ (ทะวืง) ได้ถูกฟื้นฟูเป็นรูปร่างขึ้น ชุมชนเริ่มให้ความสนใจและมีความตั้งใจที่จะพัฒนาภาษาของตนเองเพื่อที่จะนำภาษาเข้าจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนต่อไป

2. บริบทชุมชน

การศึกษา “โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)” ทั้ง 4 พื้นที่ ได้แก่ บ้านหนองม่วง บ้านหนองแวง บ้านหนองเจริญ และบ้านดงสร้างคำ มีการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องเบื้องต้นในแต่ละชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 จะเป็นบริบทชุมชนในพื้นที่วิจัย และในส่วนที่ 2 กล่าวถึงบริบทรวมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยโซ่

2.1 บริบทชุมชนในแต่ละพื้นที่วิจัย

สภาพพื้นที่

ประวัติบ้านหนองม่วง

เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2461 เดิมชาวบ้านหนองม่วง อาศัยอยู่กับชาวบ้านหนองแวง ตำบลปทุมวาปี อำเภอสังขาร จังหวัดสกลนคร และในปีนั้นบ้านหนองแวงเดือดร้อนมากเนื่องจากเกิดโรคระบาด (ฝัลาย) ทำให้คนตายวันละ 2-3 คน เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้คนอื่นๆ กลัวตาย คิดว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้คนในครอบครัวรอดจากความตาย

ต่อมาเมื่อพ่อใหญ่แดงพาครอบครัวหนีออกจากบ้านหนองแวง แต่การหนีในครั้งนั้นจะไม่ได้บอกให้ใครอื่นรู้ เนื่องจากโรคระบาดจะติดตาม ท่านพ่อครอบครัวหนีไปตอนกลางคืนไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ได้ไปพบหนองน้ำใหญ่แห่งหนึ่งมีต้นมะม่วงใหญ่อยู่กลางน้ำ จึงพาครอบครัวพักอยู่ใกล้หนองน้ำใหญ่นั้น

อยู่มาไม่นาน มีญาติพี่น้องทราบข่าวจึงพากันหนีไปอยู่ด้วย มีพ่อใหญ่ฆ้อง พ่อใหญ่จันดี พ่อใหญ่มา พ่อใหญ่สอน ทายมาเรื่อยๆ มาอยู่กันหลายปีก็กลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ขึ้น และพากันตั้งชื่อบ้านตามหนองน้ำนั้นว่า “บ้านหนองม่วง” จนกระทั่งทุกวันนี้

ที่ตั้งอาณาเขต

บ้านหนองม่วงมีลักษณะเป็นที่ราบสูง มีป่าไม้ล้อมรอบหมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่างๆ ดังนี้

ทิศตะวันออก	ติดบ้านบ่อแกน้อย
ทิศเหนือ	ติดบ้านปทุมวาปี บ้านหนองแวง
ทิศตะวันตก	ติดบ้านทรายทอง บ้านท่าวัด
ทิศใต้	ติดภูผาเหล็ก

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากร

ประชากรในบ้านหนองม่วงมี จำนวน 570 คน จำนวน 178 ครอบครัว ชาย 275 คน หญิง 295 คน คนชราประมาณ 30 คน สามารถแยกจำนวนประชากรตามเผ่าพันธุ์ ดังนี้

1. ไทยโซ่ทะวี่ง	ประมาณ 80%
2. ไทยลาว	ประมาณ 8%
3. ไทยญ้อ	ประมาณ 5%
4. กูไท	ประมาณ 2%

สาธารณูปโภค

ใกล้หมู่บ้านมีอ่างเก็บน้ำสำหรับอุปโภค ดังนี้

1. อ่างเก็บน้ำห้วยมะไฟดอนบน มีพื้นที่ 30 ไร่ ใช้ในการทำเกษตรกรรม
2. อ่างเก็บน้ำห้วยมะไฟดอนล่าง มีพื้นที่ 100 ไร่ ใช้ในการทำเกษตรกรรม
3. อ่างเก็บน้ำคำมะโคตร มีพื้นที่ 50 ไร่ ใช้ในการทำเกษตรกรรม
4. สระน้ำในหมู่บ้านหนองม่วง มีพื้นที่ 10 ไร่ ใช้เลี้ยงปลา

สาธารณสุข/อนามัยชุมชน

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 1 แห่ง

ภาษา

ภาษาที่ใช้ คือ ภาษาโซ่ (ทะวี่ง) ภาษาลาว ญ้อ และกูไท

วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา มีวัด 1 แห่ง คือ วัดถ้ำเป็ด

การศึกษา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง (โรงเรียนบ้านหนองม่วง)

สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของบ้านหนองม่วงจากการสำรวจ รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านเฉลี่ย ประมาณ 8,000-10,000 บาท/ปี/ครอบครัว และสามารถจำแนกอาชีพ ดังนี้

ทำนา	ประมาณ 65%

ทำสวน	ประมาณ 15%
เลี้ยงสัตว์	ประมาณ 5%
รับจ้าง	ประมาณ 10%
ค้าขาย	ประมาณ 5%

การปกครองและภาวะผู้นำ

บ้านหนองม่วง ตั้งมาได้ประมาณ 87 ปี มีผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด 9 คน คือ

1. นายจันดี คำเรืองโคตร
2. นายคำสี สายจันทร์
3. นายบุญตา ตามประสี
4. นายนวน คำเรืองโคตร
5. นายลอค สายเมือง
6. นายลือ ตามประสี
7. นายวิสัย สายจันทร์
8. นายควัน พรหมสุพันธ์
9. นายบุญสอง คำเรืองโคตร (คนปัจจุบัน)

แผนที่หมู่บ้านหนองม่วง

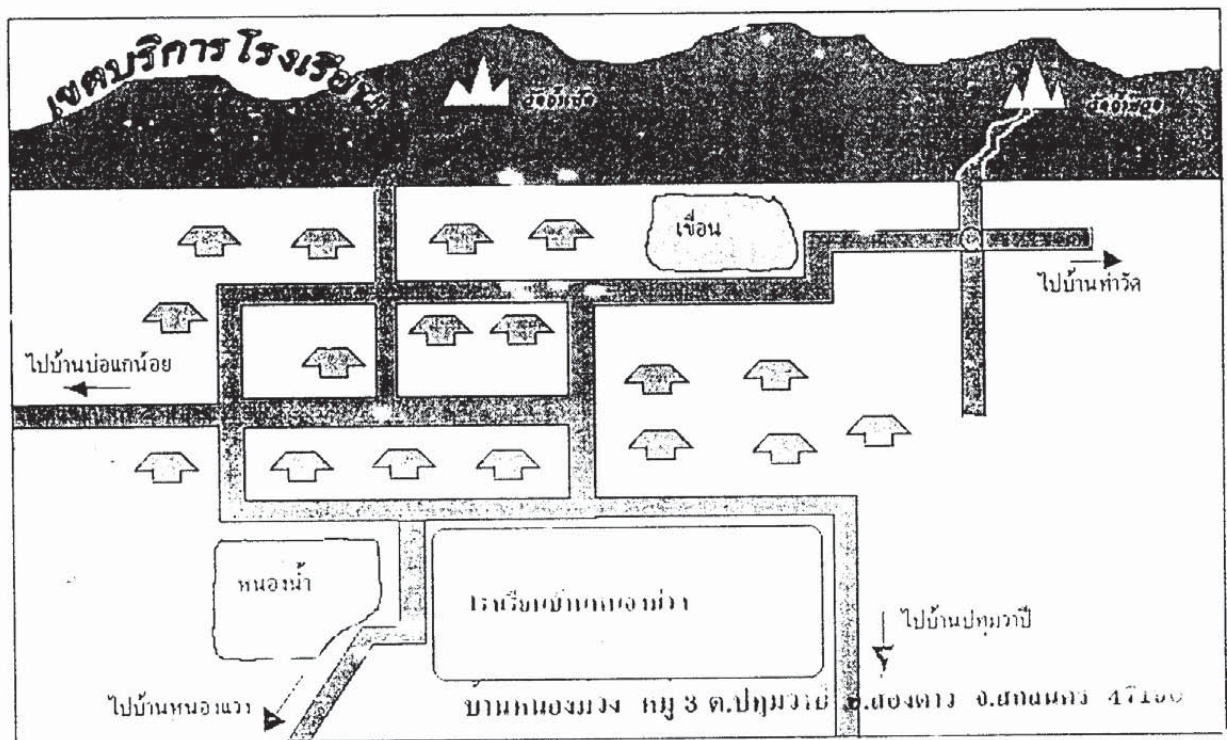
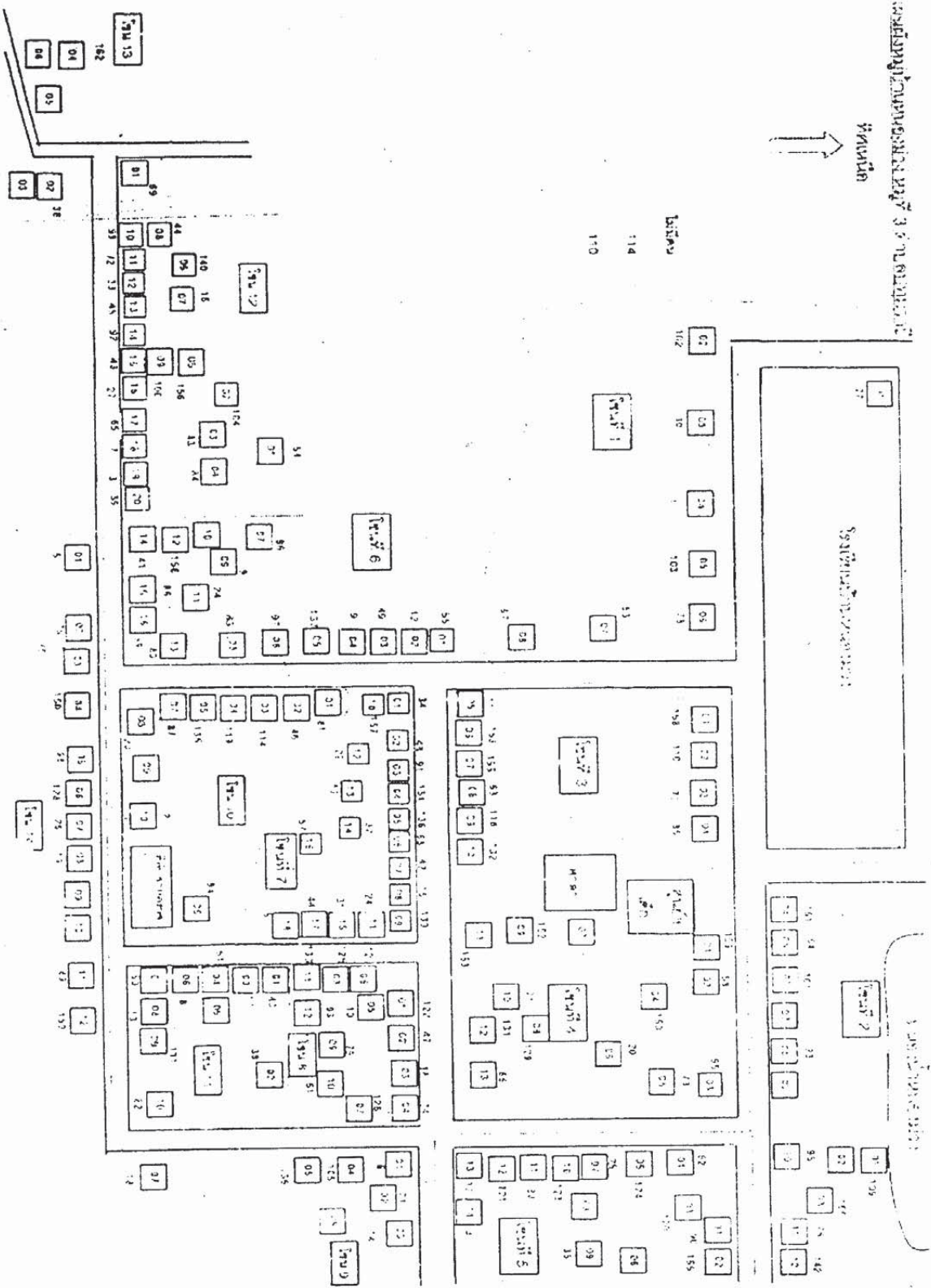

Схема размещения объектов в зоне

Исходный

สภาพพื้นที่

ประวัติบ้านหนองแขว บ้านหนองเจริญ และบ้านดงสร้างคำ

จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุชาวโซ่ (ทะวืง) ที่ยังมีชีวิตอยู่ชื่อ คุณลุงวันจันทร์โคตรแก้ว อายุ 86 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ 8 บ้านหนองแขว ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เล่าว่า

“ชาวโซ่ (ทะวืง) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านค่างเหล็ก แขวงคำเกิด คำม่วน ประเทศลาว ได้พากันอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งหลักปักฐานอยู่ที่บ้านหนองไม้ตาย อำเภอหนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปัจจุบัน ส่วนผู้นำในการตั้งถิ่นฐานที่บ้านหนองแขว คือ ท่านขุนวิเศษ ท่านขุนชัยชนะ ซึ่งเป็นสองพี่น้อง นามสกุลปัจจุบัน คือ จันทะดา”

ต่อมาได้มีท่านขุนอิน ขุนโพธิสาร แก้วละคร ตามมาสมทบ ท่านโพธิสารได้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก นามสกุลในปัจจุบัน คือ จันทร์โคตรแก้ว และอินทร์จันดา

จากนั้นมีท่านขุนมนอาสาสามารถร่วมสร้างบ้านแปลงเมือง แต่มีเหตุการณ์โรคภัยเกิดขึ้นจึงได้แยกตัวออกไปอยู่บ้านหนองม่วง เมื่อ พ.ศ. 2480 เป็นต้นตระกูลคำเรืองโคตร นอกจากนั้นยังมีบิดาซึ่งเป็นต้นตระกูลโคตรสระ และท่านอาจารย์มนเป็นต้นตระกูลตามประสี

ต่อมามีท่านเชียงมนย้ายมาจากฝั่งลาว มาแต่งงานกับน้องสาวของสกุลแก้วละคร ชื่อผิว เป็นต้นตระกูลคันประทุม

บ้านหนองแขวเป็นหมู่บ้านใหญ่มาก มีหนองแขวอยู่กลางหมู่บ้าน ต่อมาทางการจึงแยกออกเป็นหมู่บ้านที่ 2 คือ บ้านหนองเจริญ ประมาณ พ.ศ. 2525 และแยกเป็นหมู่บ้านที่ 3 คือ บ้านดงสร้างคำประมาณ พ.ศ. 2546

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา

บ้านหนองแขว บ้านหนองเจริญ และบ้านดงสร้างคำมีวัดหนึ่งแห่ง คือ วัดศิริวิหาร ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2460

การปกครองและภาวะผู้นำ

รายชื่อผู้ใหญ่บ้านหนองแขว

1. นายแก้วนคร
2. นายขุนมน คำเรืองโคตร
3. นายขุนชาติ คำเรืองโคตร
4. นายหนู คอจับตัน
5. นายโส สำราญพัก
6. นายจันทา นามแสงโคตร

7. นายพรหม นามแสงโคตร
8. นายบัว นามแสงโคตร
9. นายจอ มุกดาพันธ์
10. นายคล้าย นามแสงโคตร
11. นายมน ร่มสุวรรณ
12. นายปิ่น กองธรรม
13. นายเฉลิม เกตุนันท์
14. นายจุน พัดคำตัน
15. นายวิล จันโคตรแก้ว
16. นายไสว ไชยศรี
17. นายวินิจ ไชยรบ คนปัจจุบัน

รายชื่อผู้ใหญ่บ้านหนองเจริญ

1. นายทรัพย์ สำราญพัค
2. นายพิง ดันประทุม
3. นายศิลา พรหมสะอาด
4. นายใจ อินทร์จันดา คนปัจจุบัน

รายชื่อผู้ใหญ่บ้านดงสร้างคำ

1. นายไป่ มุกดาพันธุ์

2.2 ขบริบทรวมของประเพณีวัดเนตรธรรมชาวไทยโซ่

ชาวไทยโซ่ (ทะวืง) มีประเพณีวัดธรรม ดังนี้

1. การทำบุญเดือน 3 เลี้ยงเจ้าปู่ประจำหมู่บ้าน ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงทุกวันนี้
2. บุญเข้าพรรษา
3. บุญข้าวประดับดิน
4. บุญข้าวสาก
5. บุญออกพรรษา
6. บุญกฐิน
7. บุญพระเวสสันดร

การแต่งกาย

การแต่งกายในสมัยก่อน คือ ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น เก้าผม เสื้อคอกลมแขนยาว ติดกระดุมเงิน กระดุมทอง ใช้เหรียญสตางค์ตั้งแต่ 1 สตางค์ 5 สตางค์ และ 10 สตางค์ ผู้ชายนุ่งผ้าสะโพรงขาว แบบโจงกระเบน เสื้อคอกลมทำมาจากผ้าฝ้าย สมัยก่อนชาวไทจะทอผ้าไม่เป็น เครื่องนุ่งห่มจะต้องไปแลกซื้อหาจากเผ่าอื่น ส่วนการแต่งกายในปัจจุบันเหมือนกับชนเผ่าอื่นๆ

การแต่งงาน

ผู้ชายไปสู่ขอหญิงแต่งงาน จะต้องมีขันดอกไม้ มีเทียน 1 คู่ ดอกไม้ 1 คู่ หมาก 2 คำ บุหรี่ 2 มวน ค่าสินสอดหญิงสาว 12 บาท หากเป็นแม่มีลูกเป็น 3-6 บาท การไปร่วมงานแต่งงาน เมื่อก่อนต้องอุ้มไก่ไปด้วย 1 ตัว ข้าว 1 ถ้วย

การละเล่น

การละเล่นของคนไทยไท (ทะวืง) ได้แก่

1. เล่นสะบ้า
2. เล่นบักอี่
3. ม้าหลังโปก
4. ขาโลกเอก
5. เล่นซ่อนหา
6. ดึงเชือก (ชักกะเย่อ)

การสานเสื่อใบเตย

จะมีเพียงคนไทยไท (ทะวืง) ที่สานเสื่อใบเตย เนื่องจากทำยาก หาใบเตยลำบาก ใบเตยมีหนามเยอะ แต่ชาวไท (ทะวืง) จำเป็นต้องทำ เนื่องจากยากจน ต้องนำเสื่อไปแลกของอื่นๆ มาใช้ หรือขายเป็นเงินใช้จ่ายในครอบครัว

ของใช้ในครัวเรือน

เป็นของใช้ง่ายๆ ที่ทำจากกะลามะพร้าวทั้งหมด หรือทำจากไม้ไผ่ ได้แก่ ถ้วย ครก ช้อน ขันตักน้ำ ครูดักน้ำ (ทำจากไม้ไผ่สานถี่ๆ แล้วนำไปขัดด้วยขี้ชัน ผสมน้ำมันถั่ว) สามารถขึงน้ำได้

อาหาร

เนื่องจากชาวไทยไท (ทะวืง) อาศัยอยู่ใกล้ชายป่า ชายเขา ต้องอาศัยของป่าประทังชีวิต อาหารจะไม่เน้นความพิถีพิถัน แต่จะเน้นการหาได้ในแต่ละวัน ได้แก่ แกงหน่อไม้ ส้มตำ ปลาไร่ย่าง อ่าง (อึ้งยาง) ค่ายอดมะขามอ่อน

สมุนไพร

สมัยก่อนไม่มีโรงพยาบาล การรักษาโรคเป็นไปด้วยความลำบาก ไทยโซ่ (ทะวืง) จะนิยมใช้สมุนไพรเป็นส่วนใหญ่ เช่น เป็นไข้ ปวดหัว ตัวร้อน เป็นต้น สมุนไพรที่นิยมใช้ ได้แก่

1. กอมก้อยตลอดชน
2. ไพรนกุ่ม (โคไม้รู้ลัม)
3. รากต้นหมาก
4. รากมะพร้าว
5. รากดอกมะลิ
6. รากหญ้าปากควาย

ส่วนที่แก้ไข้ได้หลายชนิด คือ

1. เปลือกพะอูง
2. รากขาว
3. รากปลาไหลเผือก
4. แก่นแพง
5. ฝักจัน
6. หวดข้าวใหญ่
7. หวดข้าวเล็ก
8. ตินตั่งเคี้ย

เจ็บท้อง ปวดท้อง ใช้ เกรือหมากม่วย ขางกุ้ง

ไข้ขึ้น ใช้ใบดอกมะลิ ใบหมากล่อ ขี้ไต้ น้ำเช็ดตัว

ท้องอืด ใช้หัวว่าน ใบมะขูดทาบริเวณท้อง

เป็นฝี ใช้ผลน้อยหน่าหลด (จั่ว) กับหัวดอกกระเจียวฝนทา

เท้าเปื่อย ใช้เปลือกสมอ เปลือกกระโดนแช่น้ำทาบริเวณที่เปื่อย

สังคม กลุ่มอาชีพ

ปัจจุบันไทยโซ่ (ทะวืง) ปรับตัวเข้ากับสังคมโดยมีการรวมกลุ่มกันทำงาน และการประกอบอาชีพต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มจักสาน
2. กลุ่มทอผ้าฝ้าย กลุ่มทอผ้าขาวม้า กลุ่มทอผ้าห่ม
3. กลุ่มเกษตรชาวนา
4. กลุ่มปลูกข้าว
5. กลุ่มออมทรัพย์

6. กลุ่มสงเคราะห์คนยากจน
7. กลุ่มเยาวชน
8. กลุ่มแม่บ้าน

ปัญหา / แนวทางการพัฒนาชุมชน

1. ขาดที่ดินทำกิน รัฐควรจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรไทยไร้ (ทะวืง) เนื่องจากยากจนต่อสู้ทุกอย่างด้วยลำแข้งมาโดยตลอด
2. การว่างงาน รัฐควรวางทางจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในภูมิภาคใกล้เคียงเพื่อการมีงานทำของพี่น้องทุกคน
3. การลงทุนทางการเกษตรสูง เช่น ปุ๋ยแพง น้ำมันแพง ควรได้รับการสนับสนุนการทำปุ๋ยชีวภาพ
4. ด้อยการศึกษา โดยเฉลี่ยชาวไทยไร้ (ทะวืง) เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รัฐควรส่งเสริมการศึกษาต่อ และการลงทุนทางการศึกษา
5. ปัญหาสุขภาพ เช่น โรคเก๊าท์ เบาหวาน ฯลฯ ควรสนับสนุนการออกกำลังกาย การบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ

บทที่ 3

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานวิจัยโครงการ “อนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)” ตำบลปทุมวาปี อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร ได้ดำเนินการวิจัยตามแผนการวิจัยที่กำหนดกิจกรรมและกระบวนการวิจัยไว้จนสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ทั้งในเชิงกระบวนการและวัตถุประสงค์โครงการ ดังนี้

ตอนที่1 ผลการศึกษาเชิงกระบวนการ พบว่า กระบวนการดำเนินงานวิจัยสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม

ตอนที่2 ผลการศึกษาในเชิงบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ ทำให้ทราบว่ามีความจำนวนประชากรชาวไทยโซ่ ที่รู้จักและพูดภาษาได้ดีจำนวนเท่าไร ซึ่งนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดการใช้ภาษาโซ่ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน เกิดการทำหนังสือภาษาโซ่(ทะวืง) รวมถึงการสร้างกลไกร่วมกันในการศึกษาและฟื้นฟูภาษาวัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตอนที่1 ผลการศึกษาเชิงกระบวนการ สรุปผลกระบวนการดำเนินงานออกเป็นรายกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เตรียมการออกสำรวจแบบสำรวจที่นำมาทดลองก่อน 20 ชุด

ทีมวิจัยได้ทำความเข้าใจกับแบบสำรวจที่ร่วมกันออกแบบกับอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยมหิดล เตรียมคำตอบข้อสงสัยที่ชาวบ้านจะซักถาม วางแผนเส้นทางการออกสำรวจเพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน ร่วมกันทำงานเป็นทีมคือไปด้วยกันเพื่อให้ชาวบ้านเห็นความสามัคคีในกลุ่มวิจัย

สิ่งที่ได้รับกลับมาคือชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก สามารถสำรวจเสร็จภายในเวลาที่กำหนดและรู้ข้อบกพร่องของแบบสำรวจ รู้เทคนิคในการออกสำรวจ รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การอธิบายโครงการเนื่องจากชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจ ซึ่งจากการออกสำรวจทำให้ทราบว่า มีคนสนใจภาษาโซ่ (ทะวืง) เป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะไม่ใช่คนไทยโซ่ (ทะวืง) ก็ตาม รู้สึกสนุกสนาน ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 2 สำรวจข้อมูล

ทีมวิจัยได้พากันนำแบบสำรวจ จำนวน 20 ชุด ทำการออกสำรวจเพื่อเป็นการทดลองที่

เราได้ประชุมในครั้งที่ 1 โดยได้ลงสำรวจทั้ง 4 หมู่บ้าน ๆ ละ 5 ชุด คือบ้านหนองแวง บ้านหนองม่วง บ้านหนองเจริญ และบ้านดงสร้างคำ เมื่อทำการสำรวจแล้วก็ได้โทรศัพท์หาพี่เลี้ยงเพื่อบอกว่าการสำรวจยังมีปัญหาในการเขียนคำตอบ คือที่หน้าคำตอบยังไม่มีช่องให้ขีด เพาะถ้าไม่มีช่องว่างจะเข้าใจยาก คนถามดูแล้วสับสน

ผลจากการสำรวจในครั้งนั้นทำให้ได้เห็นข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมในแบบสำรวจเพื่อหาจุดสมบูรณ์ต่อไป

กิจกรรมที่ 3 สรุปผลการสำรวจ จำนวน 20 ชุดแรก

ทีมวิจัยได้นำหัวข้อในแบบสำรวจมาลงในรายละเอียด สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปข้อมูล โดยคนหนึ่งเป็นผู้ลงข้อมูลในกระดาษและสมาชิกในกลุ่มจะถือกระดาษคนละชุด แล้วตอบคำถามที่ผู้ลงข้อมูลถาม

สิ่งที่ได้รับในครั้งนี้ คือความสามัคคีในการทำงาน การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การรู้จักเสียสละ ได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ผลสรุป 20 ชุดแรกเสร็จตามเวลาที่กำหนด และได้ผลเกินคาด ปัญหาที่พบก็คือชาวบ้านยังไม่เข้าใจว่าออกสำรวจไปเพื่ออะไร แต่ทีมงานก็ได้อธิบายจนเข้าใจทุกคน สมาชิกในกลุ่มช่วยกันออกความคิดในการทำแบบสรุปข้อมูลดีมาก เห็นความมีพลังของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 4 ประชุมชี้แจงการใช้งานประมาณของโครงการ และแบ่งหน้าที่การทำงานในทีมวิจัย

ทีมวิจัยไปเปิดบัญชีโดยมีประธาน รองประธานและเลขานุการ โครงการเป็นผู้เปิดบัญชี จากนั้นมาประชุมร่วมกับพี่เลี้ยง โดยพี่เลี้ยงได้อธิบายการใช้เงินของโครงการและการแบ่งหน้าที่การทำงานให้ทุกคนในที่ประชุมฟังอีกครั้งเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน จากนั้นนำแบบสำรวจ 20 ชุดแรกมาตรวจสอบความเรียบร้อยและหาข้อบกพร่องของแบบสำรวจเพื่อทำการแก้ไขเพิ่มเติม สมาชิกของกลุ่มร่วมกันเสนอแนะเพิ่มเติมแบบสำรวจที่ยังทำไม่ครบ

ทุกคนได้ความรู้เรื่องการใช้ออกสสารการเงินของโครงการมากขึ้น รู้หัวข้อที่จะต้องแก้ไขในแบบสำรวจ เช่น การเพิ่มเติมรายละเอียดของพวกลูกครึ่งโซ่ว่าเป็นครึ่งอะไรบ้าง ซึ่งเป็นผลมาจากการทดลองสำรวจ 20 ชุดแรก

พี่เลี้ยงเดินเรื่องให้ทุกอย่างในการเปิดบัญชีโครงการและให้ความสนใจในการทำงานร่วมกันกับกลุ่ม และอธิบายการใช้ออกสสารการเงินให้สมาชิกในกลุ่มฟังอย่างชัดเจน

กิจกรรมที่ 5 การออกสำรวจจำนวนประชากร โซ่ ของบ้านหนองแวง หนองเจริญ หนองม่วง และดงสร้างคำ

สมาชิกในกลุ่มออกสำรวจที่บ้านหนองแวงก่อน ในการทำงานสมาชิกในกลุ่มจะแบ่งกลุ่มออกเท่าๆ กัน โดยสลับคนที่เขียนได้กับคนที่เขียนไม่ได้ในการทำแบบนี้เพื่อจะให้คนแก่เป็นแกนนำของแต่ละกลุ่ม ในการออกสำรวจ และสอบถามกับชาวบ้าน แล้วให้เด็กๆ เป็นคนเขียน

เมื่อแบ่งกลุ่มเสร็จแล้วก็แบ่งกันออกสำรวจ โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มละสาย โดยใช้เส้นทางเป็นเส้นแบ่งเพื่อจะไม่ให้ทำงานซ้ำกัน พอตอนเที่ยงก็มารับประทานอาหารร่วมกัน และนำแบบสำรวจที่สำรวจเสร็จเก็บไว้ แล้วก็สอบถามกันว่าใครมีปัญหาในการออกสำรวจบ้าง ตอนบ่ายก็เริ่มสำรวจต่อตามสายของตน เมื่อสำรวจถึงตอนเย็นก็กลับมารวมกันที่บ้านแม่ไ้อีก เพื่อรวบรวมแบบสำรวจที่เสร็จแล้วมารวมกันไว้ที่ชุมชนจिरาแล้วค่อยแยกย้ายกันกลับบ้าน กิจกรรมก็จะทำอย่างนี้ทุกครั้งในการออกสำรวจจนเสร็จ

ในการสำรวจปรากฏว่า แบบสำรวจยังคงเหลือเพราะมีครัวเรือนเยอะมากที่มีบ้านแต่ไม่มีบ้านเลขที่จึงได้รื้อปรึกษากับพี่เลี้ยงอีกครั้งว่าจะสำรวจได้หรือไม่

สิ่งที่ได้รับนอกจากความสนุกสนานในการออกสำรวจแล้ว ยังรู้ว่ามีชาวบ้านให้ความสนใจโครงการอยู่ได้ใช้เวลาในการสำรวจอธิบายให้ชาวบ้านที่ไม่เข้าใจโครงการได้เข้าใจ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากชาวบ้าน เมื่อเราไปสอบถาม ซึ่งในการค้นที่สำรวจยังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ได้ความรู้เรื่องภาษาโซ่บางคำจากคนแก่ตามบ้านต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ในการทำงานก็พบอุปสรรคอยู่บ้างคือชาวบ้านทำนยังไม่เสร็จ และฝนตกทำให้การเดินทางลำบาก

กิจกรรมที่ 6 ทบทวนตัวเขียน พร้อมการวางแผนออกสำรวจแบบสำรวจที่เหลือ

ทีมวิจัยและกลุ่มผู้สนใจได้แก่เด็กและเยาวชนประมาณ 32 คน ได้มาร่วมประชุมกัน ทีมวิจัยไปนัดสมาชิกในแนวร่วมให้เข้าประชุมและให้นักเขียนมาฝึกเขียน สมาชิกในกลุ่มร่วมกันจัดสถานที่ประชุม พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการทบทวนตัวเขียน นำผลการสำรวจมารายงานต่อที่ประชุม และวางแผนการออกสำรวจแบบสำรวจที่เหลือ โดยจะแบ่งออกเป็น 4 ชุด เท่า ๆ กัน เพื่อจะได้ออกสำรวจทั้ง 4 หมู่บ้าน เท่า ๆ กัน แล้วให้ทีมวิจัยแต่ละสายออกสำรวจตอนเย็น ในครอบครัวที่เหลือและยังไม่ได้สำรวจ

ได้สอบถามพี่เลี้ยงเรื่องการสำรวจกับประชากรโซ่ที่ไม่มีบ้านเลขที่ว่าสามารถสำรวจได้หรือไม่ ซึ่งพี่เลี้ยงให้คำตอบว่าถ้าเป็นคนโซ่ก็สามารถสำรวจได้ ได้ทำความเข้าใจในระบบตัวเขียนให้กับนักเขียนรุ่นใหม่ และให้เขาลองเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ในหมวดต่าง ๆ ที่กำหนดให้ โดยแบ่งกลุ่มเท่า ๆ กัน คนแก่เป็นคนออกเสียง ให้กับเด็ก ๆ ที่เขียนฟังแล้วถามว่าเสียงไหนเป็นเสียงที่ถูกต้อง

เมื่อเด็ก ๆ ทำการเขียนเสร็จแล้ว เราก็จะให้เด็กแสดงออกโดยการให้ออกเสียงในหมวดของตนเอง พร้อมเขียนใส่หน้ากระดาษ แล้วให้ผู้ร่วมประชุมช่วยกันตรวจสอบร่วมกัน เพื่อฝึกการแสดงออกให้กับนักเขียนรุ่นใหม่ด้วย และในการเขียนก็จะมีทีมวิจัยเป็นผู้เลี้ยงของแต่ละกลุ่ม

เมื่อทบทวนตัวเขียนให้กับเด็ก เราก็มาช่วยกันวางแผนการออกแบบสมุดการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเริ่มแบ่งเป็นข้อๆ ตามที่มีในแบบสำรวจ แล้วตามด้วยหัวข้อย่อยต่าง ๆ ให้เห็นได้ชัด แล้วนับว่าได้กี่ตาราง แล้วนำมาตีตารางออกแบบในช่วงแรกที่เราทำปรากฏว่าตารางเราเยอะกว่ากระดาษ เมื่อเราวางแผนการเขียนแบบสรุปข้อมูลเสร็จ เราก็นำไปพิมพ์คอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนบ้านหนองม่วง โดยได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่นั่น โดยได้ปรับปรุงแก้ไขหลายครั้งจนสำเร็จออกมาเป็นรูปแบบอย่างปัจจุบันนี้

ในกิจกรรมนี้ได้นักเขียนรุ่นใหม่เพิ่ม ได้เห็นความสนใจของเด็ก ๆ ในการเข้าร่วมโครงการเด็ก ๆ และทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้ความสนุกสนานในการเขียน เด็ก ๆ เขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ถูกขึ้นเยอะ และรู้จักภาษาตนเองมากขึ้น รู้จักการใช้ตัวอักษรว่าตัวไหนถูกหรือผิด ตัวไหนไม่ใช่เพื่อให้เด็กศึกษาและทำความเข้าใจต่อไป ได้เห็นถึงการแสดงออกของเด็ก ๆ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเขียนคำในภาษาโซ่ (ทะวืง) และนักวิเคราะห์ท้องถิ่นได้ให้ความร่วมมือในการทำแบบวิเคราะห์

ความประทับใจสำหรับกิจกรรมนี้ คือ เด็ก ๆ ไม่เบื่อ ได้รับความสนุกสนานกันมาก ที่เลี้ยงทีมวิจัยเป็นพิธีกรในการดำเนินงานให้เต็มที่ เด็ก ๆ กล้าแสดงออกและกล้าถามในสิ่งที่ไม่รู้ มีนักเขียนรุ่นใหม่เพิ่มขึ้นเยอะ

ปัญหาที่พบคือนักเขียนรุ่นใหม่ไม่รู้แน่ชัดในการเขียน และคำที่ออกเสียง -ฮ-, -ซ- ต้องฝึกฝนให้คล่อง

กิจกรรมที่ 7 วิเคราะห์ข้อมูล

ทีมวิจัย 13 คน นำแบบสำรวจทั้งหมดมารวมกัน แล้วแบ่งว่าสำรวจได้วันละเท่าไรแล้ว แบ่งเป็นทีมละหมู่บ้าน นำแบบสำรวจมาคูณเข้ากับจำนวนคำตอบแทนที่ร่างโครงการให้ชุดละ 20 บาท แล้วได้เท่าไรก็นำมาหารกับทีมวิจัยทุก ๆ คน จากนั้นนำแบบวิเคราะห์ที่เราทำสำเร็จแล้วมาวิเคราะห์โดยการแบ่งเป็นกลุ่มเท่า ๆ กัน 4 กลุ่ม เพราะการออกสำรวจมี 4 หมู่บ้าน ในการแบ่งจะแบ่งละกันเหมือนเดิม

ในการทำแบบวิเคราะห์ข้อมูลเราก็จะใช้ครั้งละ 3 คน โดยคนหนึ่งเป็นคนอ่านคำถาม คนที่สอบตอบคำถาม คนที่สามเป็นคนเขียนข้อมูลลงในแบบวิเคราะห์ข้อมูล แล้วก็สลับหน้าที่กันไปเรื่อย ๆ เมื่อถึงตอนเย็นก็จะรวมไว้ที่เดียวกัน และแยกส่วนที่ทำเสร็จออกออกจากกัน เพื่อสะดวกในการทำครั้งต่อไป

มีนักเขียนรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น ได้เห็นความสนใจของเด็ก ๆ ในการเข้าร่วมโครงการ ได้รับความสนุกสนาน เด็ก ๆ เขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ถูกขึ้นเยอะ มีปัญหาบ้างในการเขียนและคำที่ออกเสียง -ฮ-, -ช- ทีมวิจัยได้แนะนำให้ไปฝึกเขียนให้คล่อง

ความประทับใจคือเด็ก ๆ ไม่เบื่อ กล้าถามในสิ่งที่ไม่รู้และกล้าแสดงออกได้รับความสนุกสนานกันมาก พี่เลี้ยงให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาที่มีปัญหา

กิจกรรมที่ 8 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ)

ทีมวิจัยจำนวน 13 คนได้นำแบบวิเคราะห์ที่ยังทำไม่เสร็จนำมาวิเคราะห์ต่อ เริ่มเปลี่ยนหน้าที่กัน ใช้ 3 คนในการทำงานเหมือนเดิม ในการทำงานจะเหมือนกับที่แล้วมาทุกขั้นตอน

ได้รับความชำนาญและความคล่องแคล่วมากขึ้น ได้ความอดทน ได้ความใจเย็น ได้แบบวิเคราะห์มากกว่าวันแรก ทุกคนรู้งานกันมากขึ้น

ความประทับใจคือทีมงานมีความก้าวหน้าขึ้นมาก ทำงานได้เร็วขึ้น ทุกคนเมื่อไหร่ก็ไม่ยอมแพ้เพราะเป็นงานเดิม

กิจกรรมที่ 9 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ) และรวบรวมข้อมูลทั้งหมด

ทีมวิจัย 13 คน นำแบบวิเคราะห์ที่เหลือนำมาทำต่อเพราะเหลือไม่เยอะ เหลือแค่บ้านหนองแวง ผู้ที่ทำเสร็จก็นำมารวมกันทุกหน้า และนำมาสรุปไว้หน้าสุดท้ายต่อจากแบบวิเคราะห์ข้อมูล ทำอย่างนี้ทั้ง 4 เล่ม นำมาหาเปอร์เซ็นต์ของแต่ละหัวข้อ โดยการนำเอาประชากรทั้งหมดมาหาร

สิ่งที่ได้รับคือ ทำแบบวิเคราะห์เสร็จ ได้เปอร์เซ็นต์แต่ละหัวข้อ งานเสร็จเร็วมากเพราะทุกคนช่วยกันอย่างแข็งขัน

กิจกรรมที่ 10 ฝึกอบรมผู้เก็บข้อมูลและการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม

ทีมวิจัย 13 คน ได้เข้าฝึกอบรมการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา วัฒนธรรมในภาวะวิกฤตได้จัดขึ้น หลังจากนั้นก็ได้กลับมาเก็บข้อมูลที่หมู่บ้านต่อ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลทางวัฒนธรรม เรื่อง เสือใบเตย

กิจกรรมที่ 11 ประชุมวางแผนการทำเสือใบเตยและทำหนังสือเกี่ยวกับการทอเสือใบเตย

สมาชิกในทีมวิจัยได้วางแผนการทำงานเกี่ยวกับการทอเสือใบเตย และการทำหนังสือเรื่องการทอเสือใบเตย ซึ่งสิ่งที่ได้รับ คือ ทีมวิจัยรู้จักวางแผนงานร่วมกัน มีการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และได้รับรู้ว่าภายในสมาชิกด้วยกันมีความสนใจการทำเสือใบเตยด้วย

กิจกรรมที่ 12 ประชุมเรื่อง การขึ้นภูเขาไปเก็บเสื้อใบเตย

ประชุมที่มวิชัยกันที่ภูผาเหล็ก มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 13 คน ทุกคนพกเครื่องมือ มีด ดอกค้ำขาว ซึ่งที่มวิชัยทุกคนจะใส่เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว รองเท้าหนาๆใส่หมวกและสวมถุงมือ เนื่องจากกิจกรรมที่จะทำคือ ให้สมาชิกทุกคนออกสำรวจสถานที่ที่มีใบเตยมากที่สุด และให้ทุกคนเก็บใบเตยให้ได้มากเพื่อนำกลับไปเก็บ ซึ่งการเก็บก็ต้องเก็บให้มิดชิด เพื่อรอดำเนินการในวันรุ่งขึ้น เนื่องจากวันนี้ที่มวิชัยทุกคนเหนื่อยกับการกิจในการสำรวจและเก็บใบเตย

ในวันรุ่งขึ้น ที่มวิชัยก็เริ่มกันทำงานแต่เช้า โดยร่วมกันประชุมเรื่องขั้นตอนการเอาหนามออกจากใบเตยก่อนทอเสื้อใบเตย วันนี้เปลี่ยนสถานที่ประชุมมาเป็นที่บ้านนายเทวี โคตรสระ ที่บ้านหนองม่วง โดยวันนี้ที่มวิชัยเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ อันได้แก่ มีด ไม้ไผ่ และเส้นในลอน ซึ่งการทำงานในวันนี้สิ่งที่ได้รับ คือ สมาชิกร่วมมือร่วมใจกันทำงานเป็นอย่างดี มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน นอกจากนี้ยังได้ทราบว่าการทอเสื้อใบเตยเป็นการทอเสื้อของเผ่าโซ่ (ทะวืง)

กิจกรรมที่ 13 ประชุมเรื่องการทอเสื้อใบเตย

ในการประชุมเรื่องการทอเสื้อใบเตย มีผู้เข้าร่วมประชุมนอกจากที่มวิชัย ที่เลี้ยงโครงการฯ แล้ว ยังมีชาวบ้านที่สนใจในเรื่องนี้ได้เข้าร่วมประชุมด้วย ซึ่งการประชุมในครั้งนี้มีการพูดคุยถึงวิธีการทำเสื้อ และลวดลายต่างๆในการทำเสื้อใบเตย สิ่งที่ได้รับชาวบ้านมีการระดมความคิดถึงวิธีการขั้นตอนการทำเสื้อหรือลวดลายต่างๆที่คนรู้ หรือการนำเสนอลวดลายใหม่

กิจกรรมที่ 14 ประชุมเรื่องการทบทวนการเขียนนิทาน

การประชุมครั้งนี้ที่มวิชัยได้ร่วมกันปรึกษาวางจะมีการเขียนนิทานกันอย่างไรดี มีการช่วยกันคิดว่าเขียนและทำอย่างไรบ้าง หากทำ มีใครยังทำได้บ้าง ใครเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) มากน้อยขนาดไหน จะช่วยกันได้อย่างไร ซึ่งคนสูงอายุส่วนใหญ่จะเขียนไม่ได้ แต่อยากให้เป็นผู้ให้ข้อมูลในการเขียนเรื่อง สุดท้ายจะใช้วิธีจับคู่กันทำงาน คนที่เขียนไม่ได้ก็ต้องจับคู่กับคนที่เขียนได้ ซึ่งวิธีนี้ทุกคนต่างพอใจ

กิจกรรมที่ 15 ประชุมเรื่อง ความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ทำไมต้องอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม

ในการประชุมครั้งนี้ สถานที่ประชุม คือโรงแรม แทรเวล สตอร์จ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นตัวแทนของที่มวิชัย จำนวน 5 คน

1. นายเทวี โคตรสระ
2. นายศาลา คำเรืองโคตร
3. นางกรรณิการ์ บุญรักษา

4. นางเนตร จันโคตรแก้ว

5. นายสุกิต ตามประสี

นอกจากนี้ยังมีผู้เข้าร่วมประชุมจากโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สกลนคร เขต 2 คือ

1. นายชวลิต เนตรแก้ว รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตฯ

2. นายประมณฑ์ สุขชิน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองม่วง

3. นางสาวณอม สุทธิอาจ ครู คศ.2 โรงเรียนบ้านหนองแวง

และเพื่อนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้าร่วมประชุมมี ดังนี้

1. กลุ่มซอง จังหวัดจันทบุรี

2. กลุ่มญ้อ จังหวัดชัยภูมิ

3. กลุ่มมอญ จังหวัดราชบุรี

4. กลุ่มลาวครั่ง จังหวัดชัยนาท

5. กลุ่มละเวือะ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ซึ่งการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวการอนุรักษ์และฟื้นฟู ครั้งที่ 1

กิจกรรมที่ 15 ประชุมเรื่อง สรุปเกี่ยวกับภาษาของตนเองว่ามีความคิดเห็นอย่างไรที่จะเข้าไปสอนในโรงเรียน

การประชุมได้มีการพูดคุยเรื่องภาษาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนว่ามีการเรียนการสอนอย่างไร จะมีนักเรียนสนใจหรือไม่ และมีการประชุมวางแผนการศึกษาอย่างไร สักพักก็เริ่มสอนก็เข้าใจ ก็ได้แต่สอน (อธิบายให้เข้าใจ) แผนการที่จะดำเนินการขั้นต่อไปเข้าไปสอนในโรงเรียน เริ่มจากทำไมต้องอนุรักษ์แม่ภาษาโซ (ทะวืง) อย่างเดียว แล้วภาษาอื่นทำไมไม่ไปสอนในโรงเรียน เพราะว่าภาษาโซนี้เป็นกลุ่มๆคนก็ไม่พูดภาษานี้ ซึ่งในกลุ่มโซ (ทะวืง) สรุปเรื่องในการพูดคุยคือ

1. ประชุมชี้แจงผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน 4 กลุ่ม 4 ภาษา

2. เตรียมข้อมูลของกลุ่มโซ (ทะวืง) เพื่อชี้แจงอธิบาย ทำความเข้าใจ ถ้าเราเชิญเขามาเราก็ต้องชี้แจงให้เขาฟัง เรื่องอะไร ในทีมเราต้องประชุมกันก่อน

3. การเตรียมการเพื่อนำภาษาเข้าสู่โรงเรียน

3.1 จัดเก็บข้อมูล : ก็คือพจนานุกรม เป็นสิ่งสำคัญมาก และก็แยกหมวดหมู่ การเก็บเอกสาร , และทดลองสอน, และมีกิจกรรมออกไปสอนในชุมชน จัดประชุม เรื่องอะไร ก็คน ก็วัน และให้กำหนดเป็นตารางออกมา

3.2 จัดทำหลักสูตร สื่อการสอน, และทดลองสอน , ประเมินผล (ในการใช้หลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตร , เทอม)

3.3 ครูอาสาสมัคร : คือ ครูรัก เสียสละได้ เพื่อฝึกทำการสอน

3.4 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน

วิธีการสอนให้เด็กสนใจคือ สิ่งที่น่าสนใจ และมีวิธีคิด ทำแบบไหน เด็กถึงจะสนุก สอนแล้วเด็กอยากเรียน และมีเพลงภาษาท้องถิ่นตัวเอง แต่งเพลงเก่าๆ

กิจกรรมที่ 16 ประชุมเรื่อง แนวทางการนำภาษาโซ่ (ทะวืง) จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

การประชุมครั้งนี้เป็นการจัดเวทีแสดงความคิดเห็น การนำภาษาโซ่ (ทะวืง) มาใช้สอนในโรงเรียน แนวทาง ความเป็นไปได้ ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนวางแผนงาน ปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยจัดที่โรงเรียนหนองม่วง มีสมาชิกทีมวิจัย ที่เกี่ยวข้องโครงการฯ และชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมเวทีแสดงความคิดเห็น ซึ่งชาวบ้านร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมากมีทั้งเห็นด้วยและขัดแย้ง แต่ทุกคนแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน และการอนุรักษ์ภาษาโซ่ (ทะวืง) ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ พี่เลี้ยงโครงการฯ ให้ทีมวิจัยเตรียมข้อมูลการทำงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อสรุปงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ส่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาในเชิงบรรลุมิติวัตถุประสงค์โครงการสำรวจสำมะโนประชากรโซ่และการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษา วัฒนธรรม และประเพณีชาวโซ่

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมการออกสำรวจสำมะโนประชากร โซ่ (ทะวืง)

กิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมที่ทีมวิจัยชอบกิจกรรมหนึ่ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้เราได้มีโอกาสไปพบไปพูดไปคุยกับคนโซ่ (ทะวืง) ด้วยกัน จากที่อาจเคยเห็นหน้าค่าตากันมาก่อน แต่ไม่มีโอกาสได้คุยกัน ก็ทำให้มีโอกาสดูจักได้พูดได้คุยกัน ได้รู้ว่าใครอยู่บ้านไหน เป็นลูกหลานใคร ซึ่งจริงๆ แล้วคนโซ่ (ทะวืง) ทุกหมู่บ้านก็เป็นบ้านพี่บ้านน้องกันทั้งนั้น จากการสำรวจก็ทำให้ความรู้สึกของความเป็นที่พี่น้องกันกลับคืนมา เนื่องจากเราโซ่จะพูดคุยสอบถามกันด้วยภาษาโซ่ (ทะวืง) ทำให้เข้าใจกันได้ง่าย มีความสนุกสนานในการทำงาน

ในการทำสำรวจทีมวิจัยได้วางแผนการสำรวจโดยแบ่งพื้นที่การสำรวจเป็นหมู่บ้าน ถ้าสำรวจหมู่บ้านไหนก็ให้ทีมวิจัยที่อยู่บ้านนั้นเป็นผู้นำในการเข้าหมู่บ้าน สิ่งที่ทีมวิจัยพยายามพูดและอธิบายนอกเหนือจากการสำรวจ คือ พยายามพูดให้คนโซ่ (ทะวืง) เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ และฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง) ของเรา ซึ่งก่อนหน้านี้คนโซ่ (ทะวืง) ยังไม่เห็นหนทางหรือวิธีมาก่อน ไม่

เคยรู้มาก่อนเลยว่าตอนนี้ภาษาโซ่ (ทะวืง) มีระบบตัวเขียนแล้ว ทำให้ทีมวิจัยคิดว่าต่อไปเราน่าจะมี
คนมาร่วมทำงานกับทีมวิจัยของพวกเรามากขึ้น

สรุปผลการสำรวจสำมะโนประชากรโซ่ (ทะวืง)

- จำนวนแบบสำรวจในแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวน (คน)						คิดเป็นร้อยละ
	ชายทั้งหมด	หญิงทั้งหมด	รวม	ชาย (ที่ตอบแบบสำรวจ)	หญิง (ที่ตอบแบบสำรวจ)	รวม (ที่ตอบแบบสำรวจ)	
ดงสร้างคำ	270	382	652	76	62	138	21.16
หนองเจริญ	180	195	375	48	42	90	24.00
หนองแวง	415	405	820	129	169	298	36.34
หนองม่วง	253	333	586	139	141	280	47.78
รวม	1118	1315	2433	392	414	806	33.12

การสำรวจครั้งนี้ใช้แบบสำรวจจำนวนทั้งสิ้น 806 ชุด โดยทำการสำรวจในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านดงสร้างคำ บ้านหนองเจริญ บ้านหนองแวง และบ้านหนองม่วง บ้านที่ทำการสำรวจมากที่สุด คือ บ้านหนองม่วง เนื่องจากทีมวิจัยที่บ้านหนองม่วงมีจำนวนมาก และมีทักษะในการสำรวจมากที่สุด รองลงมา คือ บ้านหนองแวง บ้านหนองเจริญ และบ้านดงสร้างคำ

การสำรวจครั้งนี้ถือว่าทีมวิจัยสามารถทำการสำรวจได้ร้อยละ 33.12 ของจำนวนประชากรโซ่ (ทะวืง) ทั้งหมด

- เพศที่ตอบการสำรวจ

เพศ	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
ชาย	76	48	129	139	392	48.63
หญิง	62	42	169	141	414	51.37
รวม	138	90	298	280	806	100

จากแบบสำรวจ 806 ชุด คิดเป็นการสำรวจเพศชาย จำนวนร้อยละ 48.63 และเพศหญิง จำนวน ร้อยละ 51.37 ซึ่งทีมวิจัยพยายามเกลี้ยการสำรวจให้มีจำนวนหญิงและชายใกล้เคียงกัน

• เชื้อสายและชาติพันธุ์

เชื้อสาย	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
เชื้อสายโซ่ (ทะวืง) แท้	12	74	209	202	497	61.66
เชื้อสายผสม	120	15	84	75	294	36.47
ไม่ตอบ	6	1	5	3	15	1.86
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าผู้ที่ตอบแบบสำรวจมีเชื้อสายโซ่ (ทะวืง) แท้จำนวนร้อยละ 61.66 และมีเชื้อสายผสม จำนวนร้อยละ 36.47 (คำว่ามีเชื้อสายโซ่ (ทะวืง) แท้ หมายถึง ผู้ที่มีพ่อและแม่ เป็นคนโซ่ (ทะวืง) ทั้งสอง ผู้ที่มีเชื้อสายผสม หมายถึง ผู้ที่พ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งเป็นโซ่ (ทะวืง) เช่น พ่อเป็นโซ่ (ทะวืง) แม่เป็นไทย-ลาว หรือแม่เป็นโซ่ (ทะวืง) พ่อเป็นคนญ้อ เป็นต้น เนื่องจาก การสำรวจครั้งนี้เราสำรวจเฉพาะผู้ที่มีเชื้อสายโซ่ (ทะวืง) เท่านั้น)

• ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
ไม่ได้เรียน	8	3	18	26	55	6.82
จบชั้น ประถมศึกษา	108	75	214	216	613	76.05
จบ ม.ต้น	18	8	49	19	94	11.66
จบ ม.ปลาย	2	2	11	9	107	13.27
จบอุดมศึกษา	1	-	2	2	3	0.37
อื่นๆ	1	-	3	-	4	0.49
ไม่ตอบ	-	2	1	8	11	1.36
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลการสำรวจพบว่าชาวโซ่ (ทะวืง) เรียนจบชั้นประถมศึกษามากที่สุด มีจำนวนถึงร้อยละ 76.05 เรียนจบชั้นอุดมศึกษาน้อยที่สุด คือ เพียงร้อยละ 0.37 อีกทั้งยังมีตัวเลขของผู้ที่ไม่รู้หนังสือ (ไม่ได้เรียน) ร้อยละ 6.82

- ความรู้ทางภาษาไทย

ด้านการอ่าน

ความสามารถด้านการอ่าน	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
อ่านเก่ง	7	2	36	11	56	6.94
อ่านออก	97	78	194	220	589	73.07
อ่านไม่ค่อยออก	27	5	45	41	118	14.64
อ่านไม่ออกเลย	7	4	23	30	64	7.94
ไม่ตอบ	-	1	-	-	1	0.12
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยของคนโซ่ (ทะวืง) พบว่าอ่านภาษาไทยออก จำนวนร้อยละ 73.07 รองลงมา คือ อ่านไม่ค่อยออก จำนวนร้อยละ 14.64 แต่พบว่าผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออกยังอ่านหนังสือได้ไม่คล่องแคล่วนัก

ด้านการเขียน

ความสามารถด้านการอ่าน	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
เขียนเก่ง	8	1	30	18	57	7.07
เขียนได้	96	76	198	210	580	71.96
เขียนไม่ค่อยได้	25	7	47	29	108	13.39
เขียนไม่ได้เลย	9	6	20	49	84	10.42
ไม่ตอบ	-	-	3	-	3	0.37
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าความสามารถด้านการเขียนภาษาไทยของคนโซ่ (ทะวืง) พบว่าเขียนภาษาไทยได้ จำนวนร้อยละ 71.96 รองลงมา คือ เขียนไม่ค่อยได้ จำนวนร้อยละ 13.39 จากข้อสังเกตพบว่าผู้ที่เขียนหนังสือไม่ได้เลยจะอยู่ในกลุ่มผู้อาวุโสเป็นจำนวนมาก

- ความรู้ทางภาษาโซ่ (ทะวืง)

ด้านการฟัง

ความสามารถด้านการฟัง	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
ฟังเก่ง	13	35	54	36	138	17.12
ฟังออก	79	52	218	211	560	69.47
ฟังไม่ค่อยออก	36	1	22	46	105	13.02
ฟังไม่ออกเลย	10	1	4	19	34	4.21
ไม่ตอบ	-	1	-	-	1	0.12
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าความสามารถด้านฟังภาษาโซ่ (ทะวืง) พบว่าฟังออกมากที่สุด จำนวนร้อยละ 69.47 รองลงมา คือ ฟังเก่ง จำนวนร้อยละ 17.12 จากข้อสังเกตพบว่าผู้ที่ฟังเก่งจะอยู่ในกลุ่มผู้อาวุโส

ด้านการพูด

ความสามารถด้านการพูด	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
พูดเก่ง	8	35	60	44	147	18.23
พูดได้	49	41	173	158	421	52.23
พูดไม่ค่อยได้	68	11	48	53	180	22.33
พูดไม่ได้เลย	10	3	8	25	46	5.07
ไม่ตอบ	3	-	9	-	12	1.48
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าความสามารถด้านพูดภาษาโซ่ (ทะวืง) พบว่าพูดได้มากที่สุด
จำนวนร้อยละ 52.23 รองลงมา คือ พูดไม่ค่อยได้ จำนวนร้อยละ 22.33

• การใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ในชีวิตประจำวัน

การใช้ภาษาโซ่ (ใน ชีวิตประจำวัน)	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
ใช้	28	58	209	104	399	49.50
ไม่ใช้	110	32	89	176	407	50.50
ไม่ตอบ	-	-	-	-	-	-
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าคนโซ่ (ทะวืง) ไม่ใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ในชีวิตประจำวัน จำนวน
ร้อยละ 50.50 และใช้ จำนวนร้อยละ 49.50 โดยมีจำนวนร้อยละในการใช้-ไม่ใช้ไม่แตกต่างกันมาก
นัก ในจำนวนผู้ที่ใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ในชีวิตประจำวันยังพบว่ามีการใช้นอกบ้านมากกว่าในบ้าน
โดยใช้กับคนโซ่ (ทะวืง) ด้วยกัน ถ้ามีกลุ่มอื่นอยู่ด้วยก็จะใช้ภาษาไทย-ลาวแทน

• การใช้ภาษาในบ้าน

การใช้ภาษาในบ้าน	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
ไทย-ลาว	1	2	116	150	269	33.37
ไทย-โซ่ (ทะวืง)	17	73	179	60	329	40.81
ไม่ตอบ	120	15	3	70	208	25.80
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าการใช้ภาษาของคนโซ่ (ทะวืง) ภายในบ้านจะใช้ภาษาไทย-โซ่
(ทะวืง) มากที่สุด จำนวนร้อยละ 40.81 รองลงมา คือ ภาษาไทย-ลาว จำนวนร้อยละ 33.37 ในส่วน
ของผู้ที่ไม่ตอบที่มีจำนวนถึงร้อยละ 25.80 พบว่ามาจากบ้านดงสร้างคำและบ้านหนองม่วง สาเหตุ
เป็นเพราะทั้งสองบ้านมีการใช้ภาษาไทย-ญ้อ ซึ่งในแบบสำรวจไม่ได้มีช่องให้ลง

- ความต้องการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมโซ่ (ทะวืง)

ความต้องการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
ต้องการ	131	89	293	215	728	90.32
ไม่ต้องการ	6	1	2	62	71	8.80
ไม่ตอบ	1	-	3	3	7	0.86
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าคนโซ่ (ทะวืง) มีความต้องการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมโซ่ (ทะวืง) มากที่สุด ถึงร้อยละ 90.32 ในกลุ่มที่ไม่ต้องการ จากการพูดคุยเพิ่มเติมพบว่าส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมโซ่ (ทะวืง) จะมีผลดีต่อตนเองอย่างไร

- ความต้องการที่จะเรียนภาษาโซ่ (ทะวืง)

ความต้องการที่จะเรียนภาษาโซ่ (ทะวืง)	บ้านดงสร้างคำ	บ้านหนองเจริญ	บ้านหนองแวง	บ้านหนองม่วง	จำนวนทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
ต้องการ	120	81	276	268	745	92.43
ไม่ต้องการ	16	9	-	4	29	3.60
ไม่ตอบ	2	-	22	8	32	3.97
รวม	138	90	298	280	806	100

จากผลของการสำรวจพบว่าผู้ที่มีความต้องการจะเรียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ถึงร้อยละ 92.43 เนื่องจากเห็นว่าไม่เคยทราบมาก่อนว่าภาษาโซ่ (ทะวืง) มีระบบตัวเขียนแล้ว จึงมีความต้องการที่จะเรียนเป็นจำนวนมาก ซึ่งทีมวิจัยคงต้องหาทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาโซ่ (ทะวืง) สำหรับคนในชุมชนต่อไป

ความคิดเห็นอื่นๆ ของผู้ตอบแบบสำรวจ

1. อยากให้นำภาษาโซ่ (ทะวืง) เข้าสอนในโรงเรียนเพราะอยากให้ลูกหลานรู้จัก ควรทำเป็นกิจกรรม แม้แต่ชาวบ้านหมู่บ้านคงสร้างคำที่ส่วนมากจะเป็นชาวญ้อ ก็อยากที่จะเรียนรู้ภาษาโซ่ (ทะวืง) บ้าง และอยากให้เด็กสนใจภาษาโซ่ (ทะวืง) นี้ให้มาก ๆ
2. อยากเสนอของความช่วยเหลือสนับสนุนจากคลื่นวิทยุชุมชนของชาวโซ่ (ทะวืง) ที่มีอยู่ในบ้านหนองเจริญ เพื่อให้มีการใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) มากขึ้น และเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้คนรู้จักภาษาโซ่ (ทะวืง) ผู้จัดรายการควรจัดรายการเป็นภาษาโซ่ (ทะวืง) เป็นบางช่วงเวลาเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป
3. อยากให้คนรู้จักภาษาโซ่ (ทะวืง) มากกว่านี้ เพราะเดี๋ยวนี้กำลังจะสูญหาย มีแค่ 4 หมู่บ้านเท่านั้นที่รู้ภาษานี้ คนหนุ่มสาวก็ไม่ค่อยสนใจ อยากให้ทำสมุดคำศัพท์ นำเข้าสอนในโรงเรียน ไม่อยากให้ลูกหลานนักเรียนลืมความเป็นตัวเอง
4. อยากให้ภาษาโซ่ (ทะวืง) เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ให้คนรู้จักมากขึ้นและอยากให้ทางราชการสนับสนุนโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง) อย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมการฝึกและทบทวนระบบเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง)

ทีมงานวิจัยที่เป็นแกนหลักส่วนใหญ่ใช้ระบบตัวเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ได้เกือบทุกคน เก่งบ้างไม่เก่งบ้าง บางคนสามารถเขียนได้ถูกต้องตามหลักการเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ถ้าได้รับบางคนเขียนไม่ได้ แต่ก็มีความสามารถในการให้คำศัพท์มากมาย เป็นมันสมองของทีมวิจัย

ซึ่งผลจากการฝึกและทบทวนตัวเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ยังส่งผลให้สถานการณ์การใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ของคนโซ่ (ทะวืง) ในชุมชนดีขึ้น ทุกคนมีความตื่นตัวในการใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) เริ่มจากพูดกันในครัวเรือน และในการปะสังสรรค์ในงานต่างๆ ในหมู่บ้าน ทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง) มากยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญ คือ ทำให้มองเห็นคนแนวร่วม และความสามารถในการทำงานของแต่ละคนอย่างชัดเจน สามารถแจกแจงเป็นรายบุคคลได้ ดังนี้

คณะทำงาน มีจำนวน 16 คน

1. นายเทวี โคตรสระ	บ้านหนองม่วง
2. นายศาลา คำเรืองโคตร	บ้านหนองม่วง
3. นายปิ่น กองธรรม	บ้านหนองแวง
4. น.ส.เจนจิรา จันทะดา	บ้านหนองแวง

5. นางกรรณิการ์ บุญรักษา	บ้านหนองแขวง
6. นางมุนทา มุกดาพันธ์	บ้านหนองแขวง
7. นางไฉ่ กองธรรม	บ้านหนองแขวง
8. นางวงศ์ใจ พัดคำตัน	บ้านหนองแขวง
9. นางจกกลณี นามแสงโคตร	บ้านหนองแขวง
10. นายบุญมี คำเรืองโคตร	บ้านหนองม่วง
11. นางเนตร จันโคตรแก้ว	บ้านหนองม่วง
12. นายสมอง จันโคตรแก้ว	บ้านหนองแขวง
13. นายสุกัธ ตามประสี	บ้านหนองม่วง
14. นายสมปอง ดันประทุม	บ้านหนองแขวง
15. นายสมอง จันโคตรแก้ว	บ้านหนองแขวง
16. นายคุณ คำเรืองโคตร	บ้านหนองม่วง

เป็นผู้นำสามารถตรวจผลงานได้ จำนวน 3 คน

1. นางเนตร จันโคตรแก้ว
2. นางมุนทา มุกดาพันธ์
3. นางกรรณิการ์ บุญรักษา

อ่านหนังสือภาษาโซ่ (ทะวืง) ออก จำนวน 9 คน

1. นายเทวี โคตรสระ
2. นางเนตร จันโคตรแก้ว
3. นายสาธิต คำเรืองโคตร
4. นางกรรณิการ์ บุญรักษา
5. นายบุญมี คำเรืองโคตร
6. นางมุนทา มุกดาพันธ์
7. นายมัน จันโคตรแก้ว
8. นายปิ่น กองธรรม
9. นายสมปอง ดันประทุม

อ่านหนังสือภาษาโซ่ (ทะวืง) ไม่ออก จำนวน 4 คน

1. นางวงศ์ใจ พัดคำตัน
2. นางไฉ่ กองธรรม

3. นายสมอง จันโคตรแก้ว

4. นายคุณ คำเรืองโคตร

เป็นมันสมอง เป็นที่ปรึกษา จำนวน 5 คน

1. นายไสว ไชยศรี	อดีตกำนัน
2. กำนันทองชัย ฟองชล	กำนัน ตำบลปทุมวาปี
3. ผู้ใหญ่ไป มุกดาพันธ์	บ้านดงสร้างคำ
4. ผู้ใหญ่วินิจ ไชยรบ	บ้านหนองแขว
5. ผู้ใหญ่บุญสอง คำเรืองโคตร	บ้านหนองม่วง

มีกลุ่มผู้สนใจอย่างจริงจัง ประมาณ 50 คน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมากในอนาคตและมีหน่วยงานที่สนใจเข้าร่วมทำงาน 2 แห่ง คือ 1. โรงเรียนบ้านหนองม่วง 2. โรงเรียนบ้านหนองแขว

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมการเขียนเรื่องและการทำหนังสือ

ผลจากการฝึกและทบทวนระบบตัวเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ทำให้พี่น้องชาวโซ่ (ทะวืง) จากเดิมที่มีแต่ภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน ได้รับการฝึกฝนการเขียนภาษาให้ถูกต้อง โดยใช้ตัวอักษรภาษาไทยเป็นตัวอักษร ทำให้เกิดกิจกรรมการเขียนเรื่องและการทำหนังสือด้วยภาษาโซ่ (ทะวืง) ขึ้น นอกจากนี้จะเป็นสร้างความชำนาญในการใช้ระบบตัวเขียนให้กับนักเขียนโซ่ (ทะวืง) ยังเป็นการสร้างหนังสือที่เขียนด้วยภาษาโซ่ (ทะวืง) อีกด้วย โดยทีมวิจัยได้ช่วยกันผลิตหนังสือนิทาน (หนังสือระดับ 1) ได้จำนวนทั้งสิ้น 41 เรื่อง

ผลงานหนังสือที่ได้ ได้หนังสือเล่มเล็กจำนวนทั้งสิ้น 41 เล่ม

ที่	ชื่อหนังสือ	ผู้เขียน	ผู้วาดภาพประกอบ
1	พะย่อง มัดคูน	นายเทวี โคตรสระ	นายเทวี โคตรสระ
2	มะลู ดิด กับ มัดคูน	นายเทวี โคตรสระ	นายเทวี โคตรสระ
3	จ้อ กับ แมว	นายเทวี โคตรสระ	นายเทวี โคตรสระ
4	เอ๊ย กับ ซาม	นายเทวี โคตรสระ	นายเทวี โคตรสระ
5	ญา พอ บวดตะมา	นายเทวี โคตรสระ	นายเทวี โคตรสระ
6	ซึก เชีย	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา

7	อ้อก กระ แลก ญอน แมง มอช	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
8	ญม ตี อะจัส กระตาม	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
9	บา จุก ตี บานอึ้ง	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
10	ลูก อีส	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
11	แนน ตี บ้อบ ญอช โน่ ตี อจุ กระตาม	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
12	กระแดก ตะงอน	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
13	กระแม่นั้น แม แซ้น ญา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
14	เจ็ด ญอน ตะโฮม	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
15	กระแอะ อะญ่าง ดิน	นางกรรณิการ์ บุญรักษา	นางกรรณิการ์ บุญรักษา
16	ฮาน เอ้ย ชาม	นายปิ่น กองธรรม	นายปิ่น กองธรรม
17	ไอ้ บ้อด	นายปิ่น กองธรรม	นายปิ่น กองธรรม
18	คำรา มอ มอ	นายสาลา คำเรืองโคตร	นายสาลา คำเรืองโคตร
19	โหว นายสาลา	นายสาลา คำเรืองโคตร	นายสาลา คำเรืองโคตร
20	ฮาน ญัก มู จัก	นายสาลา คำเรืองโคตร	นายสาลา คำเรืองโคตร
21	ปะเพนี เพ่า โซ	นายสาลา คำเรืองโคตร	นายสาลา คำเรืองโคตร
22	แอ็ด มิด ดอก	นางเนตร จันโคตรแก้ว	นางเนตร จันโคตรแก้ว
23	อ้อ กับ เตือช ชัม จัก	นางเนตร จันโคตรแก้ว	นางเนตร จันโคตรแก้ว
24	เจ็ด ญอน กระ ฮ้าน	นางเนตร จันโคตรแก้ว	นางเนตร จันโคตรแก้ว
25	อ้อ ญม ใจ	นางสาวเจนจิรา จันทะดา	นางสาวเจนจิรา จันทะดา
26	ฮาน ญัก	นางสาวเจนจิรา จันทะดา	นางสาวเจนจิรา จันทะดา
27	ญา กับ กระ แม้น	นางสาวเจนจิรา จันทะดา	นางสาวเจนจิรา จันทะดา
28	ตี มะ ฮี	นางสาวเจนจิรา จันทะดา	นางสาวเจนจิรา จันทะดา
29	กา กับ กระลอง พอย	นายสุกั ตามประสี	นายสุกั ตามประสี
30	กระฮ้าน กับ อ้อก	นายสุกั ตามประสี	นายสุกั ตามประสี
31	อะแก๊ แอ็ด	นางไ่อ่ กองธรรม	นางไ่อ่ กองธรรม
32	กน แอ็ช ดอ	นางไ่อ่ กองธรรม	นางไ่อ่ กองธรรม
33	จะ ฮัก ช่อย กน	นายสมอง จันโคตรแก้ว	นายสมอง จันโคตรแก้ว
34	ตี ดอ กา มะฮี	นายสมอง จันโคตรแก้ว	นายสมอง จันโคตรแก้ว
35	กน อะ ตู้ด	นายสมอง จันโคตรแก้ว	นายสมอง จันโคตรแก้ว
36	อ้อ กับ ใจ	นายสมอง จันโคตรแก้ว	นายสมอง จันโคตรแก้ว
37	กน มัด ญอน ไต่ อะคอน	แม่ฮั่น สำราญพิศ	แม่ฮั่น สำราญพิศ

38	กะม้าย ตี อจัส แญ	แม่วงศ์ใจ พัดคำตัน	แม่วงศ์ใจ พัดคำตัน
39	อ้อ มื้อ กับ อ้อ ก้อน	แม่มนุทา มุกดาพันธ์	แม่มนุทา มุกดาพันธ์
40	นัม อะตาด ลูก ตะแอน	นายสมปอง ดันประทุม	นายสมปอง ดันประทุม
41	ชะ มา	นางบัวเงิน สิริบุญ	นางบัวเงิน สิริบุญ

เมื่อทีมวิจัยสามารถเขียนหนังสือได้แล้ว ก็มีความคิดว่าน่าจะมีการนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งมีโรงเรียนในพื้นที่อยู่ 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองแวง และโรงเรียนบ้านหนองม่วง ทั้งสองโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่มีลูกหลานคนโซ่ (ทะวืง) อยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อให้ภาษาถูกถ่ายทอดเป็นระบบมากขึ้น คนรู้จักมากขึ้น ทั้งนี้ได้มีการพูดคุยหรือปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างทีมวิจัย ชุมชน คณะครู ผู้บริหารสถานศึกษา โดยทุกฝ่ายมีความยินดีและพร้อมที่จะร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลปทุมวาปีก็ได้รับการประสานความร่วมมือ โดยแสดงความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเช่นกัน

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมเรื่องเสื่อใบเตย

การกำเสื่อใบเตยเป็นภูมิปัญญาของชาวโซ่ (ทะวืง) มาแต่เดิม ผลจากการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมเรื่องเสื่อใบเตย ทำให้ได้หนังสือเล่มใหญ่เรื่องการทำเสื่อใบเตย เป็นหลักฐานการทำงานที่ต้องอาศัยแรงกายแรงใจ กว่าจะได้มาต้องใช้ความพยายามในการประชุม ปรึกษาหารือ ร่วมกันลงมือทำ และแก้ไขหลายครั้งหลายหนกว่าจะสำเร็จเป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์ โดยหนังสือที่ได้นี้เขียนเป็นภาษาโซ่ (ทะวืง) และมีการแปลเป็นภาษาไทยด้วย

ผลงานการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมเรื่องเสื่อใบเตย

1. แม่ ชะถ้ำ ปะซ้อ

แนว ซิวีก คอง กน โซ่ ทะวืง แด อะโอะโง, แด อ้อก้อน อ้อเม้ออำเกอ จ้อน แล้ง ปะเพนี คอง กน ทะวืง จ้อน สอด เขียวลิ, แด อ้อง เม้อ เจ้า อี แม่ โปย แม่ นา, แลว คะลา อี แม่ คอ ขาง นีข.

มุด.) เจ้า ชัน ชะถ้ำ ปะซ้อ คอง กน ทะวืง แด อะโ. เป็ม อีแม่ สุก อ้อฮ แล้ง, เป็ม อี แม่ สุก อ้อฮ แล้ง, เป็ม อีชะ นุม ชะถ้ำ ปะซ้ออะลิ บออำเกอ ดี นะลาย แล้ง โสง อ้าว, นัม กะตึง จอง วิน อะด้อย อี คือ กะตึง พูไท อะลิ บออำเกอ

2. บอน คอง ชะถ้ำ ปะซ้อ นีข.

ชะล้า ปะซัย นะ บะ มัก กีส นีย จะลอก. นะ อิ แล้ย ฮอง อี้ด อี้ด. นีย นัม พุ นีย นัม มะฮี. แลว อิ นีย บอนาก คัม กะลุ่ม จ้อม. นะ บะ แม่ อุ่น ชะล้า ปะซัย นะ โยน. แลว อิ มะฮีน. ทั้ง ชะแลง โกด โกด แด เยียวลี ชะล้า ปะซัย มอ อี้ด ลอง. กน ลอน ดี แม่ นา แม่ ไปย กอ กีส. ลค แม่ อุน ชะล้า ปะซัย มุ่นวาย ชายพง. นะ อะเจ็ด คอ้าเกอ กะตัง กะเก็น ลค อ้อฮ ดิน แม่ ชะล้า ปะซัย. กัน เป้ม แม่ อิ แม่ ดิน อี้ด อี้ด นีย เยียวลี.

3. ฮูป กอง ชะล้า ปะซัย

ชะล้า ปะซัย นะ แล้ย ซ้อม อ้อฮ แอ สัม. แอ ชะล้า โยน ฮาน-ปา ซอก ชะล้า ปะซัย แอ ฮูป ก็อ้าเกอ ชะล้า ปะซัย อะอ้อม. แด ชะล้า ปะซัย เจ้า นุม วีน ชัน ปะซัย. นะ แอ ตะเกอ คุม. แลว อิ แอ ตะเกอ อ้อม ชะล้า ปะซัย. ตะเกอ นะ อิ คะลีย. ก้อย กะ โตน.คอ กอง ชะล้า ปะซัย. นะ อิ แอ ฮูป ก็อ มาก มี. แล้ย มาก กล้อม. แลว อิ แอ ตะเกอ แล้ย แก ฮาน แจก. มาก ชะล้า ปะซอ้าเกอ แด อ้อง แด ม้อ เป้ม บะ นุม วีน อะบูด อุ. แลว อิ นุม วีน แม่ แนว ลาง ตัย.

4. ญาม เจ้า ดี อะเลียบก ชะล้า ปะซัย

ชะล้า ปะซัย โต เจ้า บะ นุม ชะล้า ปะซัย วีน อะเลียบก. เจ้า อิ นุม ชะล้า โต ปา-โป้น นับ แด จ้อน. แด ชะล้า ปะซัย โต ปา-โป้น นะ บะ มะฮีน ก้ว มู่. เจ้า อิ บะ แม่ งาม. ญาม เจ้า ชัน ชะล้า ปะซัย. ญาม เจ้า ชัน นะ อิ บะ ชัน ดิน ไว. ชะล้า ปะซัย โต อะแน้น นะ อิ มะฮีน นัม.

5. ญาม เจ้า ดี นุม ชะล้า ปะซัย

เจ้า บะ ดิน ดี นุม ชะล้า ปะซัย นีย จะลอก โต แอ ชะล้า ปะซัย นีย. เจ้า อิ นุม ก็อ อะเล็ง ลาด. ญาม เจ้า ดี ตัด ชะล้า ปะซัย ลุช จาก ซ้อม. ชะล้า ปะซัย เจ้า อิ บะ เป้น. ชะล้า โต เจ้า อ้อฮ ยาก นุม ลุช. แลว เจ้า อิ จัง ตัด ชะล้า ปะซัย โต ปา-โป้น ลุช. ชะล้า โต เจ้า ยาก ดิน. เจ้า อิ นุม ชะล้า ปะซัย วีน กะต้อน จัก. แลว เจ้า อิ ป้อก ชะล้า ปะซัย แล้ย มัด กะต้อน. จัก แลว อิ ป้อก ชะล้า ปะซัย แล้ย มัด. แลว เจ้า อิ ปา จัก กะแลง วีน ลุช.

อะเลียบ ญาม เจ้า แม่ ชะล้า ปะซัย

เจ้า บะ นุม ก็อ อะเล็ง ลาด แม่. ก็อ อะเล็ง ลาด ก้อย นะ บะ โตน. แลว นะ อิ อี้ด ก้ว จัก. ก็อ แจงแวง นะ บะ อีส ก้ว. แด ก็อ อะเล็ง ลาด นะ บะ แอ อะค้อม โยน. แม่ งาม. ญาม เจ้า ดี ตัด ชะล้า ปะซัย. แลว เจ้า อิ แอ ทั้ง ฮุด. เจ้า แม่ จาก ลัม อะก้าบ. แม่ แล้ย กะ

ลี้ม ปะซัง. นะ อ กับ ไมพุด. เจ้า แม่ ทั้ง ฮุด. นะ บะ คะลิส แลว อิ คุม กั่ว ไมพุด. แลว อิ
แอ แชน ชะม็อก. ฮุน เจ้า นุม ตะเกอ ลุส จาก ชะล้า ปะซัง.

6. เจ้า แม่ ชะล้า ปะซัง

ปอ กะตัง กะเวิน ตัด ชะล้า ปะซัง วีน ฮอด อุส แลว. เป้ม อิ นุม ก้อ ก้อย โลง.
เป้ม กะ ตะฮอด ตะเกอ ลุส ทางอะทิส ชะล้า ปะซัง. แลว อิ นุม แชน ชะม็อก วีน เซอ กะ
คอบไป่ กับ กะคอบชะมา. แลว เจ้า อิ อั้น ตี. นะ อิ ลุส. ชะล้า ปะซัง เจ้า นุม วีน แลว. เจ้า
อิ นุม ตัย ฮุ่ม อ้อฮ ฮุ่น แด็ค คะกลาง. นะ อะฮอ แลว นะ แม่ ยาก. กัน เจ้า นุม ตะเกอ ลุส
อิด แลว. เจ้า อิ นุ วีน กะแซก คะลึง. กัน เจ้า นุม วีน คอ เจ้า อิ พ่าว ม กัน เจ้า ชัน ปะซัง
แม่ กน คออำเกอ นุม ชะลา ปะซัง แบงจัก ตี อะดัย คะกลาง. พู นุม ตะเกอ ลุส อิ แม่ ตี. เจ้า
นุม ชะล้า ปะซัง อะดัย คะกลาง อะโล ปอ นะ อะฮออำเกอ จ็อน ชะล้า ปะซัง เจ้า อะฮออำเกอ
แลว เจ้า อิ นุม วีน ฮุด กัน เจ้า ฮุด. กัน เจ้า แลว. เจ้า อิ นุม ชะล้า ปะซัง อะดัย คะกลาง
ฮาน มื่อ เล้า อิ บะดิน ชะล้า ปะซัง ลอก. แลว คิ มะฮิน. กะตัง อุส มัก แม่ ชะล้า ปะซัง.
นีย ห้าง เจียง ฮอด ห้าง ญี่. นะจ็อน นะ อ้อฮ แอ มะลีย. เจ้า ลจ ชัน ชะล้า ปะซัง มะฮิน
คอ นับ แด ลี ลี. เจ้า อิ นุม ชะล้า ปะซัง คี อะเก้ ตัย. นีย บอน นะ อ้อฮ. เจ้า บะ ตี นุม
ชะล้า ปะซัง ตัย บอน นะ ชุน ไค. นะ บะ แม่ ฮุน ชะล้า ปะซัง. เจ้า ชะแลว ล็อบ ลา นะ
อิ บะ กือ แห็ด.

ปอ ฮอด ห้าง ญี่ มะลีย บะ ทะลีย. นะ ชะล้ง อะดัก นะ ยาก ชุน. เจ้า อิ นุม ชะล้า
ปะซัง. วีน อะดัย คัก ตะกุก แด คัก. นย มื่อ ขอ มะลีย นะ ทะลีย. เจ้า ชัน ชะล้า ปะซัง
ลก. นะ อะเม้น นีย จาก กะจ็อย มะลีย. นะ แม่ ฮุ่น เจ้า ชัน ชะล้า ปะซัง ดิน งาม. ชล้า
ปะซัง แอ ฮาน ลาย. กะตัง อุส มัก ชัน คีอ

มุด.) ลาย กะฮ้าน อัน ญี่

ฮาน.) ลาย กัด

มุด.) ลาย กะฮ้าน อัน ญี่ นีย เจ้า ชัน บะนุม ชะล้า ปะซัง มาน ชำม ญี่. เจ้า ชัน
วีน แด คอบ อัก. แลว เจ้า อิ ชัน ตี ลก. จ็อน เจ้า เออะ นะ มะฮิน แลว เจ้า จัง นุม. แลว
เจ้า อิ แม่ คี กับ เจ้า แม่ อัก ละ. เจ้า อิ ชัน ลก จ็อน เจ้า ญี่. เจ้า อิ นุม วีน อเก็บ ตัย.
แด เบียวลี. เจ้า ชัน ชะล้า ปะซัง นะ บะ แอ จีฮัน กือ คออำเกอ เจ้า ดิน จี ค้อฮ ชะแลว วีน
ญี่ชะล้า ปะซัง นัม.

ฮาน.) ลาย กัด

เจ้ากะ นุม ชะล้า ปะซัซ ฮาน กู๋. เจ้า แม่ แด อัก โลว. ะ แม่ ลาย กะฮ้าน อัน กู๋น.
แด กน ซอน คอ ะ ปอ ฉิม. ชัน ลาย คัด คอ กัว ลาย กะฮ้าน อัน กู๋น. ลาย กะฮ้าน อัน
กู๋น แม่ ขาก. แด นะ มะฮีน ทั้ง ฮาน ลาย.

7. แนว ดิน ญาม เจ้า วิน แม่

ชะล้า ปะซัซ โต เจ้า แม่ แลว. เจ้า นุม ชล้า ปะซัซ แล๊ซ บอน ชาน นัม. ชาน ฮับ
จง. แลว อิ อะแก๊บ ตี ปะติด ฮูป อิ ดิน. แด อะโล อ้อกูน อ้อเม้อาเกอ เปิม อิ ะ นุม ชะ
ล้า ปะซัซ โต นะ ดิก. ตี ปะกุน กุซ. อุน นะ กะตุนบูน. เซอ ปะซัน อ้อซ อ้อซ. อิ ะ นุม
กะตุนบูน เซอ ปะซุน นะ อิ ฮ้อซ ไว. กัน นือ อะง้า กะป้าง ซิ. อะง้า เปิม อิ ะ นุม ชะล้า
ปะซัซ. วิน ปะกุน กุซ. ชะล้า ปะซัซ อะลี บอ้าเกอ แด อั้ง แด เม้อาเกอ นุม ซ้า ปะซัซ อะลี
และ. แล๊ซ อะลาย ปัวคน อิ บิด คอ ญัก แลว. แด เมียวลี ชะล้า ปะซัซ แอ อี้ด ลอง. ทั้ง ชะ
ล้า ปะซัซกะ อะแก๊ ขาก นัม. ญาม เจ้า แม่ เจ้า อิแม่ อุน นะ จ้อบเจ็บ. เจ้า อิแม่ ความ อด.
คอ กัว ะ ดิน ชะล้า ปะซัซ มิด อัน. ลัง ญัก แม่ เวลา อะโลฮอด ฮาน-ปา มี้อาเกอ จัง ะ
ดิน ปะซัซ มิด อัน. ลัง ญัก แม่ อะเม้น คอ้าเกอ อิ ลุซ วิน มะฮีน. อะลี มะ เจ้า กน ทะวี่ง.
ตีฉิม คอ้าเกอ ทิส ดิน แปง คัส ชะล้า ปะซัซ. ความ ลอน ต นัม กับ เจ้า แปง นานา ทะวี่ง.
ะ อิ ดิน ไค ชะล้า ปะซัซ อะลี และ แล๊ซ “อะลีแล๊ซ” มุด ขาง. คอ กน ทะวี่ง อิ เออะ ดิน.
และ มู๋ โขว ตีฉิม คอ มู๋ โขว ดิน กะญู “ทะวี่ง”.

การทำเลื้อยไบนเตย (ภาษาไทย)

ในการทำเลื้อยไบนเตยมีการทำมาแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย สืบทอดมาจนเป็นประเพณีคู่กับชีวิตของ
คนโซ่ (ทะวี่ง) จนมาถึงปัจจุบัน

สถานที่ไบนเตยอยู่

ไบนเตยจะชอบอยู่ตามลำห้วย คลองเล็กๆ ตามป่า ภูเขา ซึ่งมีน้ำตลอดทั้งปี เพื่อจะทำให้
ไบนเตยขึ้นสวย เขียวชอุ่ม แต่ในปัจจุบันนี้ไบนเตยเหี่ยวเฉาลง เนื่องจาก คนเข้าไปทำนา ทำไร่ ด้วย
เหตุนี้จึงไม่สามารถ ทำเลื้อยไบนเตยได้เยอะ ในปัจจุบัน

ลักษณะของไบนเตย

เป็นกอไม่มีลำต้น มีใบสูงประมาณ 2-3 เมตร ไบนเตยจะมีลักษณะเหมือนไบนเตยหอม แต่
ไบนเตยที่นำมาทำเลื้อยจะมีหนามคมรอบใบ แล้วแข็ง และยาวกว่าไบนเตยหอม

วิธีเลือกไบนเตย

ใบเตยที่เราจะนำมาเสื่อเราจะเลือกเอาใบที่ 3-4 นับจากยอด เพราะใบเตยใบที่ 3-4 จะมีลักษณะสวยกว่าเพื่อน และจะทำง่าย เมื่อนำมาทำเสื่อ เราจะได้ใบเตยที่นุ่มละสวย

อุปกรณ์ในการทำเสื่อใบเตย

จะใช้มีดตัด เพราะมีดตัดจะมีปลายแหลมและเล็ก แต่จะมีความแตกต่างจากมีดธรรมดา จะมีขนาดใหญ่กว่า แต่มีดตัดจะมีด้ามยาว เพื่อสะดวกในการตัดใบเตย และยังมีไม้ขูดซึ่งทำจากไม้ไผ่เป็นกลีบบาง ลักษณะคล้ายไม้บรรทัด ไม้ขูดจะแข็งและคมกว่าไม้บรรทัด แล้วยังมีสายเอ็นเพื่อนำมาเอาหนามออกจากใบเตย

วิธีทำเสื่อใบเตย

เราจะต้องตัดใบเตยที่ลำห้วยที่มีใบเตยอยู่ โดยเราจะใช้มีดตัดในการตัดใบเตยออกจากกอใบเตยโดยเราจะถางที่เราไม่ต้องการออกแล้วค่อยไปตัดใบเตยใบที่ 3-4 ที่เราต้องการ เมื่อเราได้ใบเตยขนาดเท่าที่เราต้องการแล้ว นำใบเตยมารวมกันแล้วมัดเป็นหางมาบ้าน เราจะแบกไม่ได้ เพราะมีหนามอยู่มาก เมื่อเรานำใบเตยกลับมาถึงบ้าน เราก็จะเอาหนามออก โดยใช้มีดตัดขูดที่หนามอยู่กลางใบเตยออก เราก็นำเชือกที่เราเตรียมไว้เอาหนามของใบเตยออกสองข้างที่เหลือ แล้วนำไปตากแดดให้มันเหี่ยวแล้วนำมาขูดเพื่อให้ใบเตยนุ่มและเรียบ แล้วนำไปตากแดดอีกครั้ง เพื่อให้ใบเตยแห้งถ้าแดดจัดเราตาก 2 วัน เราจะได้ใบเตยที่แห้ง จะมีสีขาว แต่ก่อนใบเตยจะมีสีเขียวเข้ม เมื่อเราได้ใบเตยที่แห้ง เราก็นำไปเก็บไว้ในที่แห้ง เพราะใบเตยจะเก็บในที่ชื้นและเปียกไม่ได้จะทำให้ใบเตยเกิดราและกลายเป็นสีเขียวอีก

เมื่อได้ใบเตยตามที่ต้องการแล้ว

ชาวบ้านก็จะเริ่มทำใบเตยให้เยอะในเดือนมกราคม เดือนกุมภาพันธ์ พอถึงเดือนมีนาคม ชาวบ้านก็จะนำใบเตยที่เก็บไว้มาทำเสื่อเดือนมีนาคมเพราะฝนเริ่มตกจะทำให้เราได้ใบเตยที่นุ่มและทำง่าย ในการทำนั้นชาวบ้านจะรวมตัวกันที่บ้านคนใดคนหนึ่ง เป็นที่ชุมชนสานเสื่อใบเตย

วิธีสานเสื่อใบเตย

ชาวบ้านจะนิยมสานในวันที่ฝนตก จะสานทั้งวันได้ แต่ถ้าวันไหนไม่มีฝนตก ก็จะสานได้เฉพาะตอนเช้า วันไหนจะสานเสื่อก็นำเส้นใบเตยที่เราเตรียมไว้ออกมาตากน้ำค้างในตอนเช้า เพราะการตากน้ำค้างจะทำให้ใบเตยนุ่มและขูดง่าย และยังมีหนุ่มสาวมาหัดทำด้วย โดยผู้ชายจะเป็นคนขูด ขูดให้เส้นเตยเรียบและตรงแล้วให้ผู้หญิงเป็นคนสาน เสื่อใบเตยนั้นจะมี 2 ลวดลาย คือ

1. ลายหมากรุก
2. ลายขัด

ลายหมากรุก

ในการสานจะใช้ใบเตย 8 คู่ เริ่มทำโดยการทำจากขอบก่อน แล้วสานไปเรื่อยๆ จนได้ขนาดที่ต้องการ แล้วทำอีกข้างเหมือนกับตอนที่เรากำลังทำคือ ก่ออีกขอบหนึ่งแล้วสานไปเรื่อยๆ จนพอใจแล้วนำมาเก็บไว้ แต่ในปัจจุบันนี้การทำเสื่อจะมีสีสันทันมากขึ้น เพราะได้นำสีเคมีมาข้อมเส้นเดยลายซัด

จะใช้ใบเตย 2 คู่ ในการทำเราจะเริ่มต้นคล้ายกับหมากรุก แต่คนส่วนใหญ่จะนิยมสานลายซัด มากกว่าลายหมากรุก เพราะลายหมากรุกจะทำยาก แต่ในปัจจุบันนี้ก็ไม่ค่อยมีคนทำแล้ว ใบเตยก็เริ่มเหลือน้อยลงทุกขณะ

ประโยชน์ในการใช้

เสื่อใบเตยเมื่อเราทำเสร็จแล้ว เราใช้เป็นเสื่อปูนอน ปูรับแขก และใช้เป็นที่จัดบอร์ดได้ แต่ก่อนคนเฒ่า คนแก่ มักนิยมใช้แต่เป็นเสื่ออย่างเดียว แต่ในปัจจุบันชาวบ้านจะนำใบเตยมาประยุกต์ทำเป็นกระเป๋ หมาวกได้ด้วย สมัยก่อนบางครอบครัวจะนำเตยมาสานเป็นที่ใช้กันห้องนอน และสานทำที่ปิดหน้าต่างบ้าน ประโยชน์ของใบเตยนั้นมีมากเพราะเสื่อใบเตยนั้นจะมีความคงทนมากกว่าเสื่อที่ทำด้วยกก ผือ เสื่อใบเตยที่เก่าแล้วชาวบ้านบางคนก็จะไม่ทิ้งเพราะยังใช้ประโยชน์ได้อีก ชาวบ้านจะตัดเอาเสื่อใบเตย ที่ขาดแล้วเผาไฟก็เอาจี๊เก่าขอเสื่อใบเตยใส่สะดือเด็กแห้งเร็วขึ้น เด็กบางคนสะดืออักเสบไม่แห้งสักทีก็จะใช้เสื่อใบเตยเผาไฟนี้แหละเป็นยารักษาในสมัยก่อน เดี่ยวนี้เสื่อใบเตยมีน้อยลงเพราะใบเตยเริ่มหายากด้วย

วิธีการทำต้องละเอียดอ่อน และใช้ความอดทนเป็นอย่างมากกว่าจะได้เสื่อแต่ละผืน บางคนต้องใช้เวลาสานเสื่อตั้ง 2-3 วัน จึงจะได้เสื่อใบเตย 1 ผืน บางคนมีความประณีตเสื่อก็ก็นำมาสาย

ฉะนั้นเราชาวโซ่ (ทะวืง) สมควรอย่างยิ่งที่จะห่อองอนุรักษ์ เสื่อใบเตยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ภาษา จะว่าไปเสื่อใบเตยนี้ก็เป็นเอกลักษณ์ อย่างหนึ่งของคนโซ่ (ทะวืง) เลยก็ว่าได้

บทที่ 4

วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงาน

โครงการ “การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)” ตำบลปทุมวาปี อำเภอสังขาว จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสำรวจจำนวนประชากรไทยโซ่ (ทะวืง) ที่รู้จักและพูดภาษาไทยโซ่ เพื่อกำหนดนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดการใช้ภาษาโซ่ในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเกิดการทำหนังสือภาษาโซ่ (ทะวืง) รวมถึงการสร้างกลไกร่วมกันในการศึกษาและฟื้นฟูภาษาวัฒนธรรมของคนในชุมชน โดยการศึกษาวิจัยมีโจทย์ของการศึกษา ดังนี้

1. คนโซ่ (ทะวืง) ในตำบลปทุมวาปีมีจำนวนเท่าไร และมีคนรู้จักภาษาและพูดได้กี่จำนวนเท่าไร
2. จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณีวัฒนธรรมของโซ่ (ทะวืง) ได้อย่างไร

การศึกษาวิจัยเชิงกระบวนการ มีการสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ทีมวิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และนำเสนอผลการดำเนินงานไว้ในบทที่ 3 ตอนที่ 2 ซึ่งมีตารางประกอบคำอธิบายด้วยคำร้อยละ และค่าเฉลี่ย นอกจากกิจกรรมการสำรวจจำนวนประชากรแล้ว ยังมีกระบวนการดำเนินงานฝึกและทบทวนระบบตัวเขียนโซ่ (ทะวืง) เพื่อจัดทำหนังสืออีกด้วย ซึ่งในบทที่ 4 นี้จะเป็นการสรุปและวิเคราะห์ผลให้เห็นภาพรวมของทั้งโครงการว่าการศึกษาครั้งนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้หรือไม่

สรุปและวิเคราะห์ผลที่ได้จากการทำกิจกรรมทั้งหมด

จากการดำเนินโครงการ “การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยโซ่ (ทะวืง)” ตำบลปทุมวาปี อำเภอสังขาว จังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้ ผลของการดำเนินงานที่ได้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตรงตามที่ทีมวิจัยตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งในส่วนเนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง จากการดำเนินการศึกษาของทีมวิจัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ในพื้นที่วิจัยทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองม่วง บ้านดงสร้างคำ บ้านหนองแวง และบ้านหนองเจริญ มีจำนวนประชากรทั้งหมด 2,433 คน สามารถสำรวจโดยใช้แบบสอบถามได้จำนวน 806 คน โดยส่วนใหญ่มีเชื้อสายโซ่ (ทะวืง) แท้ จำนวน 497 คน คิดเป็นร้อยละ 61.66 และเชื้อสายผสม 294 คน คิดเป็นร้อยละ 36.47 การศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาจำนวน 613 คน คิดเป็นร้อยละ 76.05 จบมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 13.27 มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 11.66 และจบอุดมศึกษาจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.37

ความรู้ทางภาษาไทย ด้านการอ่านภาษาไทยของคนโซ่ (ทะวืง) อ่านภาษาไทยออกจำนวน 589 คน คิดเป็นร้อยละ 73.07 อ่านภาษาไทยไม่ค่อยออก จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 14.64 ซึ่งพบว่าผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออกยังอ่านหนังสือได้ไม่ค่อยคล่องนัก

ความรู้ทางภาษาไทย ด้านการเขียนภาษาไทยของคนโซ่ (ทะวืง) เขียนภาษาไทยได้ จำนวน 580 คน คิดเป็นร้อยละ 71.96 เขียนไม่ค่อยได้จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 13.39 สังเกตพบว่าผู้ที่เขียนไม่ได้เลยจะเป็นผู้อาวุโสเป็นส่วนมาก

ความรู้ทางภาษาโซ่ (ทะวืง) ด้านการฟัง ฟังออกมากที่สุด จำนวน 560 คน คิดเป็นร้อยละ 69.47 ผู้ที่ฟังเก่งจะอยู่ในกลุ่มผู้อาวุโส ด้านการพูด พบว่า พูดได้มากที่สุดจำนวน 421 คน คิดเป็นร้อยละ 52.23 คน พูดไม่ค่อยได้จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 22.33

การใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ในชีวิตประจำวัน มีผู้ไม่ใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ในชีวิตประจำวัน จำนวน 407 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 และมีผู้ใช้ภาษาโซ่ในชีวิตประจำวันจำนวน 399 คน คิดเป็นร้อยละ 49.50

การใช้ภาษาในบ้าน การใช้ภาษาในบ้านของคนโซ่ (ทะวืง) จะใช้ภาษาไทย – โซ่ (ทะวืง) มากที่สุดจำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 40.81 รองลงมา คือ ภาษาไทย – ลาว จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 33.37

ความต้องการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมโซ่ (ทะวืง) คนโซ่ (ทะวืง) มีความต้องการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมโซ่ (ทะวืง) มากที่สุด จำนวน 728 คน คิดเป็นร้อยละ 90.32 ในกลุ่มที่ไม่ต้องการ พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมโซ่ (ทะวืง) จะมีผลดีต่อตนเองอย่างไร

ความต้องการที่จะเรียนภาษาโซ่ (ทะวืง) มีผู้ต้องการเรียนภาษาโซ่ (ทะวืง) จำนวน 745 คน คิดเป็นร้อยละ 92.43 เนื่องจากยังไม่ทราบว่าภาษาโซ่ (ทะวืง) มีระบบตัวเขียน จึงมีความต้องการที่จะเรียนเป็นจำนวนมาก

เมื่อทีมวิจัยได้ข้อมูลจากการลงไปสำรวจ โดยใช้เครื่องมือที่ตนเองออกแบบขึ้นมาแล้ว ต่อมาจึงได้นำข้อมูลที่ได้อ่านเรียงและวิเคราะห์ ผลจากการพูดคุย ระดมความคิดวิเคราะห์ เพื่อจะสรุปได้ว่ามีจำนวนคนโซ่ (ทะวืง) ในตำบลปทุมวาปี ที่รู้จักและพูดภาษาโซ่มีจำนวนเท่าใด ทำให้ทีมวิจัยมีการวางแผนต่อไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่าจะอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของโซ่ (ทะวืง) ได้อย่างไร โดยทีมวิจัยได้เริ่มเข้าชี้แจงให้เห็นผลสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง) ให้กับคนในชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมการฝึกเขียนและพูดภาษาโซ่ (ทะวืง) ในชุมชน เพื่อให้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ยังคงอยู่ โดยเริ่มจากการพูดคุยในครัวเรือน ตลอดจนการพูดการสื่อสารกันในหมู่บ้าน ทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง) มากยิ่งขึ้น แล้วก็เกิดแนวร่วมหน้าใหม่ที่จะสามารถขับเคลื่อนงานนี้ให้บรรลุจุดหมายได้เร็วขึ้น นอกจากนี้มีการพูด

สื่อสารแล้ว การฝึกเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ยังสามารถช่วยให้คนในชุมชนสามารถเขียนเรื่องราวหรือวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาเรื่องราวของตนเองในอนาคต เพื่อให้ไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลา

บทที่ 5

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน

1. บทเรียน

หลังจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆของโครงการ หากมองในภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมถือว่าทีมวิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม หลังการดำเนินงานทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

- 1.) ทีมวิจัยได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม เรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอนในการทำวิจัยเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนยุ่งยาก แต่ทีมวิจัยก็ได้เรียนรู้หลักคิดและวิธีการดำเนินงานจนสามารถดำเนินโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์โครงการที่ตั้งไว้
- 2.) ความสามัคคีในทีมวิจัยจะสามารถทำให้การทำงานลุล่วงเป็นผลสำเร็จ
- 3.) กิจกรรมงานวิจัยทำให้คนเกิดใจรักในการทำงานเพื่อส่วนรวมมากขึ้น ทำให้มีคนสนใจเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง) ซึ่งเป็นเรื่องของทุกคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่

2. แนวทางการดำเนินงานต่อเนื่อง

จากการที่ทีมวิจัยได้ไปประชุมสัมมนา เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาตามแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรม แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ครั้งที่ 1 ทีมงานวิจัยได้สรุปแนวทางในการดำเนินงานต่อไปคือ การนำภาษาโซ่ (ทะวืง) เข้าสู่โรงเรียน ดังนี้

1. ประชุมชี้แจง อธิบาย และ สร้างความเข้าใจแก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 4 หมู่บ้าน และผู้นำในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
2. เตรียมข้อมูลทุกอย่างทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรมของโซ่ (ทะวืง)
3. เตรียมนำเข้าสู่สถานศึกษา
4. จัดทำพจนานุกรมซึ่งเป็นหัวใจหลักของภาษา ตรวจสอบความถูกต้อง จัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. จัดทำหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ทดลองสอน และประเมินผลหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตร
6. จัดหาครูอาสา ฝึกฝนอบรมให้สามารถเป็นครูสอนภาษาได้
7. จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

ในส่วนของทีมวิจัย ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการพูดและการเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ได้อย่างถูกต้อง อาจจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้สนใจในภาษาให้มีความสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของโซ่ (ทะวืง) ต่อไป

ถ้ามีทีมงานวิจัยต่อไปอยากทำเรื่อง การนำภาษาโซ่ (ทะวืง) เข้าสู่โรงเรียน โดยนำเข้าไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนเหมือนกับภาษาของ จันทบุรี ในส่วนของทีมวิจัยเองก็ต้องพัฒนาตนเองทุกด้านทั้งการพูด การเขียน และการอ่าน ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กนักเรียนเท่านั้น ครูในโรงเรียนก็จะมีส่วนร่วมมากขึ้นเพราะเป็นเจ้าของสถานที่ แต่ก่อนที่จะเข้าสู่โรงเรียนทีมวิจัยเองก็ต้องพัฒนาตนเองมากอยู่เช่นกัน ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูอาจารย์ในโรงเรียนเป็นหลัก ในการจัดทำหลักสูตร สื่อการสอน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ร่วมกันคิดขึ้นอีก เช่น

➡ ฝึกการเขียนภาษาโซ่ (ทะวืง) ที่ถูกต้องตามหลักการเขียนโดยใช้ภาษาไทยเป็นหลัก โดยยึดคู่มือการเขียนจากมหาวิทยาลัยมหิดล

➡ ฝึกการทำหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือเล่มใหญ่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นนิทานหรือภูมิปัญญาของชาวโซ่ (ทะวืง)

➡ ฝึกการพูด ฝึกฝนกันในครอบครัวเป็นอันดับแรก และขยายผลในการพบปะกันในงานต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อฝึกการสื่อสารด้วยภาษาโซ่ (ทะวืง)

3. ข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้อง

☀️ สถาบันวิจัยและภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ควรให้การสนับสนุนในการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะหากขาดซึ่งสถาบันดังกล่าวการวิจัยภาษาโซ่ (ทะวืง) ในครั้งนี้การอนุรักษ์ภาษาโซ่ (ทะวืง) ก็คงไม่สำเร็จบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

☀️ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนส่งเสริมทุกด้าน โดยเฉพาะด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ การสร้างรายได้ให้กับประชาชน แก้ไขปัญหาการว่างงาน และที่สำคัญที่สุดในการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ทุกภาษา รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจ้างครูอาสาที่รู้ภาษานั้น ๆ อย่างจริงจัง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับคนทำงาน

ภาคผนวก

ก

- ระบบตัวเขียนภาษาโซ' (ทะวืง) ที่ใช้ในการฝึกและทบทวน

ตัวนังชื่อพาซาโซ' (ทะวืง)

ตัวต้น

ก กา ไก่	ค แค จระเข้	ง งัว วัว	จ จ๊ก หมา	ช ชื มือ	ญ ญี่ มัน	ด ไลก เรือ
ต ต๊อ ถ้วยแกง	ท ทัง ไม้	น เน็ด กอง	บ โบ นกฮูก	ป โปง ดอกไม้	พ พะเลอ ลูกนมหก	ม มัต ตา
ย โอมยง จักรยาน	ล ลูก งู	ว วอง หม้อ	อ อุส บ้าน	ฮ ฮือก คางคก		

ตัวท้าย

-ก ฮือก คางคก	-ง ทัง ไม้	-ช กุส ไฟ	-ด มัต ตา	-ป กะซึบ จระเข้	-น ฮึน มัน	-ม ฮือม พระจันทร์
-ว ฮ้าว เตื่อ	-ย ต๊อ ถ้วยแกง	-ฮ อุส บ้าน				

ภาคผนวก

ข

**แบบสอบถามเพื่อการทำสำมะโนประชากรชาวโซ่ (ทะวืง)
และความร่วมมือในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา**

วัน/เดือน/ปี ที่สำรวจ.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อ..... สกุล.....

2. ที่อยู่.....

3. เกิดวันที่.....เดือน.....ปี.....อายุ.....ปี

4. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

5. สถานภาพการสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หม้าย

6. คู่สมรส พูดภาษา.....

จำนวนบุตร.....คน ให้เรียงอายุของบุตรจากอายุมากไปอายุน้อย อายุ.....ปี

6. การศึกษา

☐ ไม่ได้เรียน ☐ เรียนแต่ไม่จบระดับประถม ☐ จบชั้นประถม 4

☐ จบชั้นประถม 6 ☐ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ☐ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

☐ จบสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษา (ระบุ.....)

7. อาชีพ

☐ ทำไร่

☐ รับราชการ

☐ ทำนา

☐ ค้าขาย

☐ รับจ้าง

☐ อื่นๆ (ระบุ.....)

ส่วนที่ 2 ความสามารถในการใช้ภาษา

ความสามารถในการใช้ภาษาไทย

☐ อ่านเก่ง ☐ อ่านออก ☐ อ่านไม่ค่อยออก ☐ อ่านไม่ออกเลย

☐ เขียนเก่ง ☐ เขียนได้ ☐ เขียนไม่ค่อยได้ ☐ เขียนไม่ได้เลย

ความสามารถในการภาษาโซ่ (ทะวืง)

2.1 ความรู้ภาษาโซ่ (ทะวืง)

การฟัง ☐ ฟังเก่ง ☐ ฟังออก ☐ ฟังไม่ค่อยออก ☐ ฟังไม่ออกเลย

การพูด ☐ พูดเก่ง ☐ พูดได้ ☐ พูดไม่ค่อยได้ ☐ พูดไม่ได้เลย

2.2 เมื่อท่านอยู่ที่บ้าน ท่านใช้ภาษาใดเป็นส่วนมาก

☐ ไทย ☐ โซ่ (ทะวืง) ☐ ลาว ☐ อื่นๆ (ระบุ.....)

2.3 ท่านได้ใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ในชีวิตประจำวันหรือไม่

☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ถ้าใช่ ใช้ในโอกาสใดบ้าง

- ในบ้าน ☐ ใช้พูดกับลูก
☐ ใช้พูดกับคู่สมรส
- นอกบ้าน ☐ ใช้พูดกับคนในครอบครัว
☐ ใช้พูดกับชาวโซ่ (ทะวืง) ด้วยกัน เมื่ออยู่เฉพาะคนในกลุ่ม
☐ ใช้พูดกับชาวโซ่ (ทะวืง) แม้จะอยู่ร่วมกับคนกลุ่มอื่น
☐ อื่นๆ.....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็น ความสนใจ ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา

3.1 ท่านคิดว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามีความสำคัญอย่างไร

.....

3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา

☐ เห็นด้วย เพราะ.....
(ถ้าเห็นด้วย ตอบข้อต่อไป)

☐ ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

3.3 ความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาโซ่ (ทะวืง)

- ☐ อินดีให้ความร่วมมือในการฝึกนักเขียนรุ่นใหม่
☐ อินดีสมัครเป็นผู้ฝึกเขียน
☐ อินดีสมัครเป็นผู้สอนฝึกการเขียน
☐ อินดีร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เครือข่ายจัดขึ้น
☐ อินดีร่วมมือในการรณรงค์และเผยแพร่ภาษาให้คนอื่นรับรู้ และเห็นความสำคัญ
☐ อินดีให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทอเสื่อ การล่าสัตว์ ผลิตา การเก็บรวบรวมคำศัพท์พื้นฐาน

ในชีวิตประจำวัน

- ☐ อินดีให้ความร่วมมือในการจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยจะร่วมบริจาคเครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่.....
☐ อินดีให้การสนับสนุนบุตรหลานเรียนรู้ภาษาโซ่ (ทะวืง) ในระบบการศึกษาของโรงเรียน (ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นต้นไป)
☐ อื่นๆ.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....
.....

ผู้สัมภาษณ์

.....ผู้บันทึก

ภาคผนวก

ก

จากใจ.....ทีมวิจัย

นายเทวี โคตรสระ หัวหน้าทีมวิจัย

“ผมรู้สึกดีมากที่ได้เข้าร่วมกับทีมวิจัยภาษาและอนุรักษ์ภาษาโซ่ (ทะวืง) ทำให้ชนเผ่าอื่นรู้ความเป็นโซ่ (ทะวืง) มากขึ้น จากอดีตจนถึงปัจจุบันกลุ่มไทยโซ่บ้านหนองม่วงพัฒนาขึ้นมาก ปัญหาและอุปสรรคก็มี คือ ยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการเขียนนิทาน แต่ก็พยายามฝึกปรือตัวเองอย่างไม่ลดละเท่าที่ความสามารถของตัวเองมี และขอขอบคุณอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหิดลที่ให้ความเมตตาชาวโซ่ (ทะวืง) บ้านหนองแวง บ้านหนองม่วง หากขาดท่านเหล่านั้นแล้วภาษาโซ่ (ทะวืง) ก็คงสูญหายแน่นอน”

นายศาลา คำเรืองโคตร รองหัวหน้าทีมวิจัย

“ผมภูมิใจมากที่ได้ทำงานอนุรักษ์ภาษาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักและภาษาไม่สูญหาย ดีใจที่อาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหิดล ตลอดจน สกว. ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยภาษาและวัฒนธรรมทีมวิจัย การทำงานก็มีปัญหาบ้าง เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ ไม่ค่อยพูดภาษาโซ่ และผู้นำท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญ ในอนาคตอยากทำงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาตลอดไป เช่น การนำเข้าไปสอนในโรงเรียน การทำหนังสือท้องถิ่นที่เป็นภาษาโซ่”

นางเนตร จันโคตรแก้ว ทีมวิจัย

“การทำงานที่ผ่านมาประสบความสำเร็จเป็นที่น่าสนใจมาก จากประสบการณ์ที่ได้ร่ำมา จากทำงานวิจัย มันทำให้เรารู้จักชาติกำเนิดเป็นอย่างไร เผ่าพันธุ์เราเป็นอย่างไร และที่สำคัญเราได้รู้จักภาษาของเรามากขึ้น เมื่อเราได้รู้จักภาษาของเรามากขึ้น เรายังอยากจะพูด อยากจะอนุรักษ์และฟื้นฟูต่อไป และอยากเผยแพร่ภาษาของเราให้เผ่าพันธุ์อื่นๆ ได้รู้จักภาษาของเรามากขึ้น และยอมรับภาษาของเรา ปัญหาที่สำคัญ คือ ผู้นำชุมชนไม่ค่อยสนใจ ปล่อยปละละเลย ทั้งที่มันไม่ใช่เรื่องลำบากยากเย็น”

นายสุภี ตามประสี ทีมวิจัย

“เราไม่เคยทำแบบนี้มาก่อน นับเป็นผลงานของพวกเขา เช่น การทำสื่อใบเตย และการเขียนตัวอักษรของโซ่ (ทะวืง) เพื่อสืบทอดภาษาของตัวเองให้คนรุ่นหลัง ตลอดจนการเรียนการสอนในโรงเรียนครั้งต่อไป ถ้าหากนำเข้าสู่โรงเรียนได้ จะทำให้เด็กพูดภาษาของตัวเองได้ คนรุ่นใหม่จะรู้ว่าวัฒนธรรมของปู่ย่าตายายเป็นอย่างไร และมีความสามารถรู้ได้ พูดได้ เขียนได้”

จากใจ.....ชุมชน

นายเตียง ภูเทียมลม อบต.บ้านหนองม่วง

"เกิดมาที่บ้านหนองม่วงมาหลายปี จนได้เป็น อบต.ไม่เคยเห็นการพัฒนาด้านภาษาโซ่ (ทะวืง) อะไรนี้มาก่อนเลย จนกระทั่งมหาวิทยาลัยมหิดลได้เข้ามากระตุ้นให้พี่น้องชาวโซ่ ให้ความสำคัญของภาษาเรา ฝึกการพูด การเขียน เมื่อก่อนเราพูดกัน จำกันมาแต่รุ่นปู่ หากเรามีภาษาเขียนก็คงไม่เพี้ยนมาก แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นต้องร่วมมือกันหลายฝ่าย ผมเองก็จะเป็นกระบอกเสียงให้พี่น้องที่มิวักต่อไป จะหาทางสนับสนุนให้คนรู้จักและช่วยอนุรักษ์ภาษาโซ่ (ทะวืง) ของเราให้คงอยู่ครับ"

นายศิริศักดิ์ จันทรโคตรแก้ว ชาวบ้านหนองม่วง

"เห็นที่มิวักภาษาโซ่ (ทะวืง) นำใบสอบถามมาให้ตอบ ผมก็ตอบตามความคิดของตนเอง ทั้ง การพูด การเขียน การใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภาษาของเรา จะว่าไปแล้วดูเหมือนมันไม่สำคัญ แต่สำคัญนะครับ เพราะว่ามันกำลังจะเสื่อมถอย ผมอายุ 42 ปี พูดได้มากพอสมควร แต่ลูกหลานเขาพูดไม่ค่อยได้ เพราะเราขาดการถ่ายทอดที่ดี ไม่ได้ใส่ใจเท่าที่ควร ก็คิดว่าที่มีหน่วยงานต่างๆ มองเห็นความสำคัญของภาษานี้"

นางตอด แก้วหาหาด ชาวบ้านหนองม่วง

"ทุกวันนี้ พูดกับลูกจะพูดลาว เพราะมันพูดง่าย แต่เวลาคำลูกจะคำเป็นภาษาโซ่ เพราะมันสะดวก แต่ลูกจะรู้หรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่เขาน่าจะรู้ เพราะเพื่อนบ้านก็ยังพูดภาษาโซ่กันอยู่ มากพอสมควร โดยเฉพาะคนรุ่นเดียวกันอายุประมาณ 30-40 ปีขึ้นไป ไม่ค่อยได้สอนลูกหรอก แต่เขาจะจำมาจากที่อื่นบ้าง โคนเรดำบ้าง ก็คงรู้ไปโดยอัตโนมัติ ลูกทุกคนกำลังเรียนหนังสือในโรงเรียน หากเป็นไปได้น่าจะสอนเด็กบ้างนะคะ"

นายอิสระ ไชยพงศ์ ชาวบ้านหนองแวง

"บ้านหนองแวงเป็นบ้านใหญ่กว่าทุกหมู่บ้าน คนใช้ภาษาโซ่ (ทะวืง) เยอะมากพอสมควร ถือเป็นต้นตระกูลของทุกหมู่บ้านที่เป็นชาวโซ่ด้วยกัน หากพูดถึงชาวโซ่เขาจะนึกถึงบ้านหนองแวง ก่อนแล้วค่อยนึกถึงบ้านอื่น คนแก่อายุมากที่บ้านหนองแวงมีมาก พูดภาษานี้มาก ผมว่าหากทำกันจริงจัง ท่านเหล่านี้จะเป็นพลังในการถ่ายทอดภาษาไปสู่ลูกหลาน ปัญหาที่คือท่านพูดได้ แต่เขียนหนังสือไม่เป็น ไม่น่าจะมีปัญหาเพราะลูกหลานสมัยใหม่เขียนหนังสือได้ การจดตามคำบอกก็จะเป็นการดี"

นางบุญตา พัดคำตัน ชาวบ้านหนองเจริญ

“ตอนเป็นเด็กก็ได้ยินคุณพ่อคุณแม่พูดภาษานี้มาก่อน เราก็พูดตามท่าน ท่านไม่ได้สอนจริงจังแต่พูดในชีวิตประจำวันเท่านั้น เราก็จำได้มาจนถึงทุกวันนี้ พอเรามีลูกบ้างก็จะพยายามพูดกับลูกบ้าง ลูกก็พลอยได้รับภาษาแบบไม่รู้ตัว แต่เวลาไปโรงเรียนเขาจะพูดลาวกัน พอเข้าบ้านจึงพูดโซ้ มันก็คือนะเด็กได้ 2 ภาษา”

เด็กหญิงชฎาภรณ์ แก้วหาหาด นักเรียนชั้น ป. 6 โรงเรียนบ้านหนองม่วง

“หนูเคยได้ยินพ่อแม่พูดโซ้ ไปโรงเรียนคุณครูก็สอนบ้างนิดหน่อย แต่ครูไม่ใช่คนโซ้ จึงพูดไม่เหมือน แต่คุณครูลองสอนดูเล่นๆ ก็สนุกคินะคะ หนูอยากให้สอนจริงจังบ้าง หนูและน้องๆ จะได้เขียนเป็นค่ะ”

เด็กชายสุธี มาคะวงศ์ นักเรียนชั้น ป. 6 โรงเรียนบ้านหนองแวง

“ผมเรียนไม่เก่งครับ แต่ฟังภาษาโซ้ออก เพราะได้ยินมาแต่เด็ก บางคำไม่รู้ความหมาย แต่ส่วนมากจะรู้โดยเฉพาะคำง่ายๆ เกี่ยวกับสัตว์ เครื่องใช้ในบ้าน เพราะพ่อแม่พูดบ่อยครับ คุณลุงทำวิจัยภาษามาถามผมว่าอยากอนุรักษ์ไหม ผมตอบ ว่าก็สิครับ แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจดีเท่าไร”

นายพิน พรหมวิชัย ครู โรงเรียนบ้านหนองม่วง

“ผมเคยเขียนหนังสือภาษาโซ้ให้นักเรียนอ่าน และให้แขกที่มาเยี่ยมโรงเรียนอ่านเล่นๆ รวบรวมคำศัพท์ที่เป็นภาษาโซ้ (ทะวืง) ไว้ประมาณ 7-8 หน้า ไม่รู้ว่าถูกหรือผิดในการเขียนและการออกเสียง เนื่องจากใช้ภาษาไทยเขียน ต่อมาทีมวิจัยได้รับการฝึกฝนมาจากมหาวิทยาลัยมหิดลในการเขียนตัวหนังสือได้มากขึ้นทั้งการเขียนของผม ผมก็ไม่ว่าอะไร ถูกบ้าง ผิดบ้าง เพราะไม่มีกฎแน่นอน แต่ถ้าภาษาโซ้ได้รับการสนับสนุนในการเรียนการสอนในโรงเรียนก็จะเป็นการดี เพื่อลูกหลานจะได้เรียนรู้ต่อไป ส่วนปัญหามันอยู่ที่ว่าใครจะสนับสนุนในส่วนนี้ จึงขอฝากไว้ด้วยครับ”

นายประมณฑ์ สุขชิน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองม่วง

“นับเป็นความโชคดีของพี่น้องชาวบ้านหนองแวง บ้านหนองม่วง บ้านดงสร้างคำ และบ้านหนองเจริญ ซึ่งเป็นเจ้าของภาษาโซ้ (ทะวืง) ที่ได้มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามต่างๆ เกี่ยวกับภาษาโซ้ (ทะวืง) ที่ตนเองใช้อยู่ ทั้งนี้ จากการมองเห็นความสำคัญของภาษานี้ของสถาบันวิจัยภาษาเพื่อพัฒนาชนบท และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ได้เข้ามาจุดประกายให้โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาที่อยู่ในระยะใกล้วิกฤต ชาวโซ้ (ทะวืง) เองได้รวมตัวกันตั้งทีมวิจัยเพื่อที่จะอนุรักษ์ ให้คงอยู่และมีการใช้ในชีวิตประจำวันให้แพร่หลาย และเผยแพร์

ให้ชุมชนอื่นๆ ได้รับทราบต่อไป หากเป็นไปได้โรงเรียนบ้านหนองม่วงเองก็มีความคิดว่าจะนำ
ภาษาโซ่ (ทะวืง) เข้าสอนในโรงเรียนเหมือนกับชาวช่องที่ประสบความสำเร็จมาแล้วที่จังหวัด
จันทบุรี"

จากใจ.....พี่เลี้ยง

นารา บุตรพลอย

ต้นทุนที่สำคัญที่ทำให้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชาวโซ่ (ทะวืง) ทีมนี้ประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่ทีมวิจัยตั้งไว้ คือ พลังกลุ่ม เพราะทีมนี้จะเน้นการทำงานระบบทีม ไม่มีปัญหาในเรื่องการแสดงความคิดเห็น หรือผลประโยชน์ทั้งในเรื่องของค่าตอบแทนที่เป็นเงินหรือค่าตอบแทนในลักษณะอื่น ซึ่งเมื่อมีการทำงานเป็นทีมแล้ว การวางแผนหรือการทำงานร่วมกันก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก เพราะทุกคนจะช่วยกันทำงานอย่างเต็มความสามารถของตนเอง เพราะทุกคนจะคิดตรงกันว่าเป็นคนโซ่ (ทะวืง) ด้วยกัน เพื่อโซ่ (ทะวืง) ของเรา ซึ่งเป็นที่น่าชื่นชมมาก

แต่สิ่งที่ควรที่จะเพิ่มเติมให้กับทีม คือ เรื่องของทักษะในการทำงาน เพื่อที่จะให้งานที่ทำมีความสมบูรณ์มากที่สุด เนื่องจากทีมนี้เป็นทีมวิจัยชาวบ้านล้วน การทำงานที่ต้องใช้ทักษะความรู้หลายๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ผลในการสำรวจ การเขียนรายงาน เป็นต้น ทีมมีความตั้งใจในการทำงาน แต่งานที่ได้ในแง่ของความถูกต้องแม่นยำอาจจะยังไม่ดีพอ แต่สำหรับพี่เลี้ยงแล้ว ถือว่านี่เป็นก้าวแรกที่น่าภูมิใจ เพราะทุกคนในทีมยังมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อีก หากมีโอกาสนี้จะได้ร่วมงานวิจัยในครั้งต่อไป

ปัญหาที่สำคัญสำหรับการเป็นพี่เลี้ยงที่ต้องดูแลทีมวิจัยกลุ่มนี้ คือ เรื่องของระยะทางและเวลาที่ใช้ในการเดินทาง - โขลคิถ์ทีมไม่มีปัญหาในเรื่องการทำงานเป็นทีมมากนัก ทีมสามารถจัดระบบในการทำงานของตนเองได้ จึงใช้วิธีให้ทีมทำงานด้วยตนเอง แล้วส่งงานมาให้ดูเพื่อแนะนำเพิ่มเติมกลับไป ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ได้ผลระดับหนึ่ง แต่ใช้เวลาพอสมควร หากมีผู้ช่วยดูแลในพื้นที่ น่าจะช่วยให้ผลของการทำงานดีมากยิ่งขึ้น

ภาคผนวก

ง

ประวัติสมาชิกทีมวิจัย

หัวหน้าทีมวิจัย

ชื่อ นายเทวี นามสกุล โคตรสระ บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 3471300186998

เกิดวันที่ 1 เดือน กันยายน พ.ศ. 2503

บิดาชื่อ นายชาน จันโคตรแก้ว มารดาชื่อ นางวงศ์ จันโคตรแก้ว

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน เลขที่ 70 หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

สถานภาพ สมรส มีบุตร จำนวน 1 คน

สถานที่ติดต่อ เลขที่ 70 บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัด

สกลนคร รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์ 07-214-8916

วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ ม.6

สถานศึกษา/โรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอส่องดาว

สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2539

อาชีพปัจจุบัน ทำนา ทำสวนยางพารา

สถานที่ทำงาน บ้านหนองม่วง

ประสบการณ์ทำงาน (โดยสังเขป).....

2516 บรรพชาสามเณรที่จันทบุรี

2524-2526 เป็นทหารเกณฑ์

รองหัวหน้าทีมวิจัย

ชื่อ นายสาลา นามสกุล คำเรืองโคตร บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 34/1300187591

เกิดวันที่ 21 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509

บิดาชื่อ นายทอง คำเรืองโคตร มารดาชื่อ นางสง คำเรืองโคตร

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้านเลขที่ 132 หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

สถานภาพ สมรส มีบุตร จำนวน 3 คน

สถานที่ติดต่อเลขที่ 132 บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัด

สกลนคร รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์ 01-7699681

วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ ป.6

สถานศึกษา/โรงเรียน บ้านส่องดาว

สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2519

อาชีพปัจจุบัน ทำนา ทำไร่
สถานที่ทำงาน บ้านหนองม่วง
ประสบการณ์ทำงาน (โดยสังเขป).....

ปี พ.ศ. 2532 อบรมหลักสูตรช่างกลระยะสั้น
2525 ช่างปูนทำอ่างเก็บน้ำ ช่างประปา
2539 อบรมจักสานไม้ไผ่ลายจิด และเป็นวิทยากรถึงปัจจุบัน

ทีมวิจัย

ชื่อ นางเนตร นามสกุล จันโคตรแก้ว บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 3471300187515
เกิดวันที่ 24 เดือน มกราคม พ.ศ. 2507
บิดาชื่อ นายใน จันโคตรแก้ว มารดาชื่อ นางหนู ขุนศาลา
ที่อยู่ตามทะเบียนบ้านเลขที่ 132 หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร
สถานภาพ สมรส มีบุตร จำนวน 3 คน
สถานที่ติดต่อเลขที่ 132 บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์ 01-7699681
วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ มศ.3
สถานศึกษา/โรงเรียน บ้านหนองม่วง บ้านหนองแวง และส่องดาววิทยาคม
สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2523
อาชีพปัจจุบัน ทำนา
สถานที่ทำงาน บ้านหนองม่วง
ประสบการณ์ทำงาน (โดยสังเขป).....

ปี 2537 ได้เข้าเรียนการทำงาน ทำอาหารได้หลายอย่าง และเข้าอบรมการทำน้ำปลาด้วย
ปี 2547 เริ่มทำการจักสานไม้ไผ่ลายจิด และเป็นสมาชิกศูนย์ศิลปาชีพบ้านทรายทองและ
เป็นวิทยากรสอนจักสานด้วย

ทีมวิจัย

ชื่อ นายสมอง นามสกุล จันทรโคตรแก้ว บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 3471300244519
เกิดวันที่ 20 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502
บิดาชื่อ นายวันจันทร์ จันทรโคตรแก้ว มารดาชื่อ นางใส จันทรโคตรแก้ว

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 9 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร
สถานภาพ โสด มีบุตร จำนวน - คน
สถานที่ติดต่อเลขที่ 25 บ้านหนองเจริญ หมู่ที่ 9 ตำบลปทุมวาปี อำเภอ ส่องดาว จังหวัด
สกลนคร รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์ 01-7699681
วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ ป.4
สถานศึกษา/โรงเรียน บ้านหนองแวงประชาราชราษฎร์อำนวยการ
สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2512
อาชีพปัจจุบัน ทำนา
สถานที่ทำงาน บ้านหนองแวง

ทีมวิจัย

ชื่อ นางไฉ่ นามสกุล โคตรสระ บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 3471300237237
เกิดวันที่ 4 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486
บิดาชื่อ นายลุน โคตรสระ มารดาชื่อ นางจร โคตรสระ
ที่อยู่ตามทะเบียนบ้านเลขที่ 209 หมู่ที่ 8 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร
สถานภาพ สมรส มีบุตร จำนวน 5 คน
สถานที่ติดต่อเลขที่ 209 บ้านหนองแวง หมู่ที่ 8 ตำบลปทุมวาปี อำเภอ ส่องดาว จังหวัด
สกลนคร รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์ -----
วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ ป.4
สถานศึกษา/โรงเรียน บ้านหนองม่วง บ้านหนองแวง และส่องดาววิทยาคม
สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2523
อาชีพปัจจุบัน ทำนา
สถานที่ทำงาน บ้านหนองแวง

ทีมวิจัย

ชื่อ นางมุนทา นามสกุล มุกดาพันธ์ บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 347130009397
เกิดวันที่ 5 เดือน เมษายน พ.ศ. 2475
บิดาชื่อ นายเนียม สอนคำหาร มารดาชื่อ นางหัด สอนคำหาร
ที่อยู่ตามทะเบียนบ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 8 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

สถานภาพ สมรส มีบุตร จำนวน 5 คน

สถานที่ติดต่อเลขที่ 61 บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์.....

วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ ป.4

สถานศึกษา/โรงเรียน บ้านหนองแวง

สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2484

อาชีพปัจจุบัน ทำนา

สถานที่ทำงาน บ้านหนองแวง

ทิมวิชัย

ชื่อ นายสุก นามสกุล ตามประสี บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 3471300185849

เกิดวันที่ 6 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2487

บิดาชื่อ นายบุญ ตามประสี มารดาชื่อ นางด้วง ตามประสี

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้านเลขที่ 122 หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

สถานภาพ สมรส มีบุตร จำนวน 9 คน

สถานที่ติดต่อเลขที่ 122 บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัด

สกลนคร รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์ 01-2050611, 042-705452

วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ ป.6

สถานศึกษา/โรงเรียน บ้านหนองม่วง

สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2498

อาชีพปัจจุบัน ทำนา

สถานที่ทำงาน บ้านหนองม่วง....

ประสบการณ์ทำงาน (โดยสังเขป)

งานการปกครอง งานสาธารณสุข อปปร. ทสพช. ลูกเสือชาวบ้าน การพูด การเล่นดนตรี

พื้นเมืองอีสาน

ทีมวิจัย

ชื่อ นางวงศ์ใจ นามสกุล พัดคำตัน บัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ 3471300248018

เกิดวันที่ 9 เดือน กันยายน พ.ศ. 2498

บิดาชื่อ นายพรหม ค้างได้ มารดาชื่อนางเหงา ค้างได้

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้านเลขที่ 268 หมู่ที่ 8 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

สถานภาพ สมรส มีบุตร จำนวน 6 คน

สถานที่ติดต่อเลขที่ 268 บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 8 ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัด
สกลนคร รหัสไปรษณีย์ 47190 โทรศัพท์ 06-0216117

วุฒิการศึกษา จบการศึกษาระดับ ป.4

สถานศึกษา/โรงเรียน บ้านหนองแวง

สำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2484

อาชีพปัจจุบัน ทำนา

สถานที่ทำงาน บ้านหนองแวง

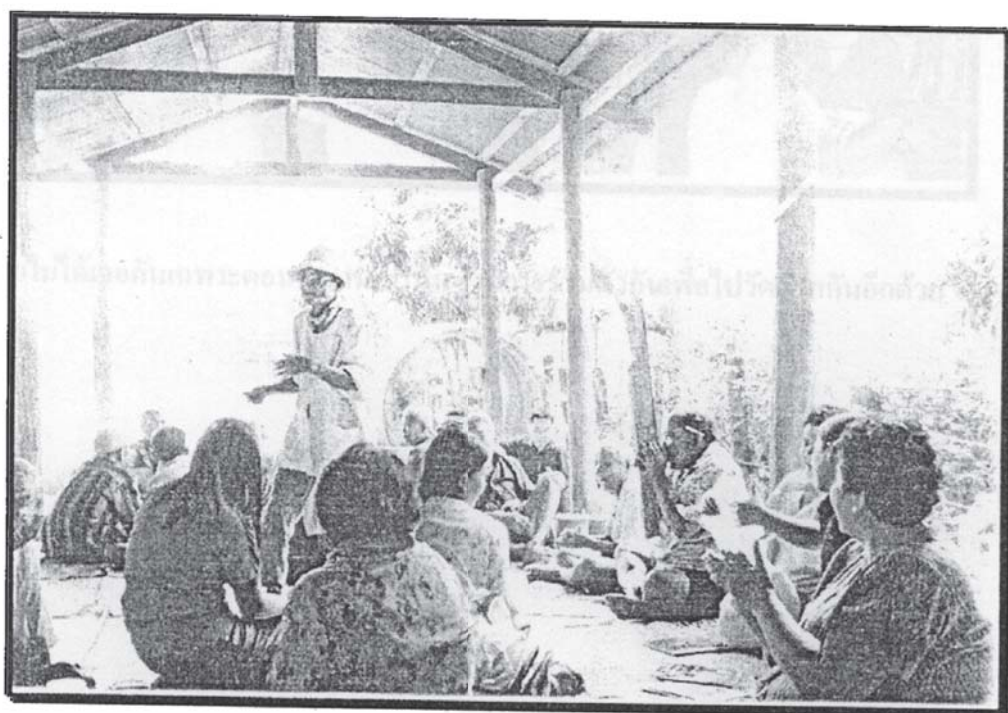
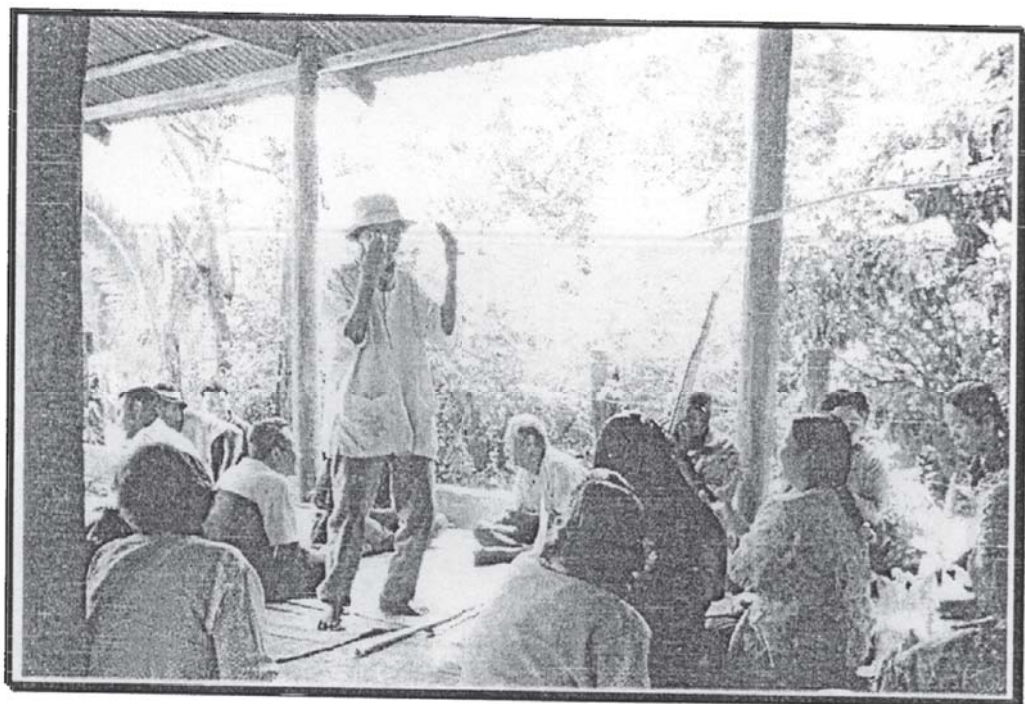
ภาคผนวก

จ

- ภาพผลงานและภาพการทำกิจกรรมต่างๆ

ภาพบรรยากาศการประชุม มีทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่ทางการ หน้าที่เป็นแบบไม่ทางการ ปู่เสื้อฉ้อมลงกันประชุม

ระหว่างประชุมบางครั้งเราก็ใช้เสียงเพลงเข้ามาช่วย ทำให้บรรยากาศการประชุมเป็น
กันเองมากขึ้น นอกจากจะได้งานแล้ว เวลาประชุมแต่ละครั้งยังได้ความสนุกสนาน
ด้วย

ทีมวิจัยไม่ได้เจอกันเฉพาะตอนทำงานเท่านั้น ยังมีการรวมตัวกันเพื่อไปวัดด้วยกันอีกด้วย

แบบนี้เป็นการประชุมแบบเป็นทางการ

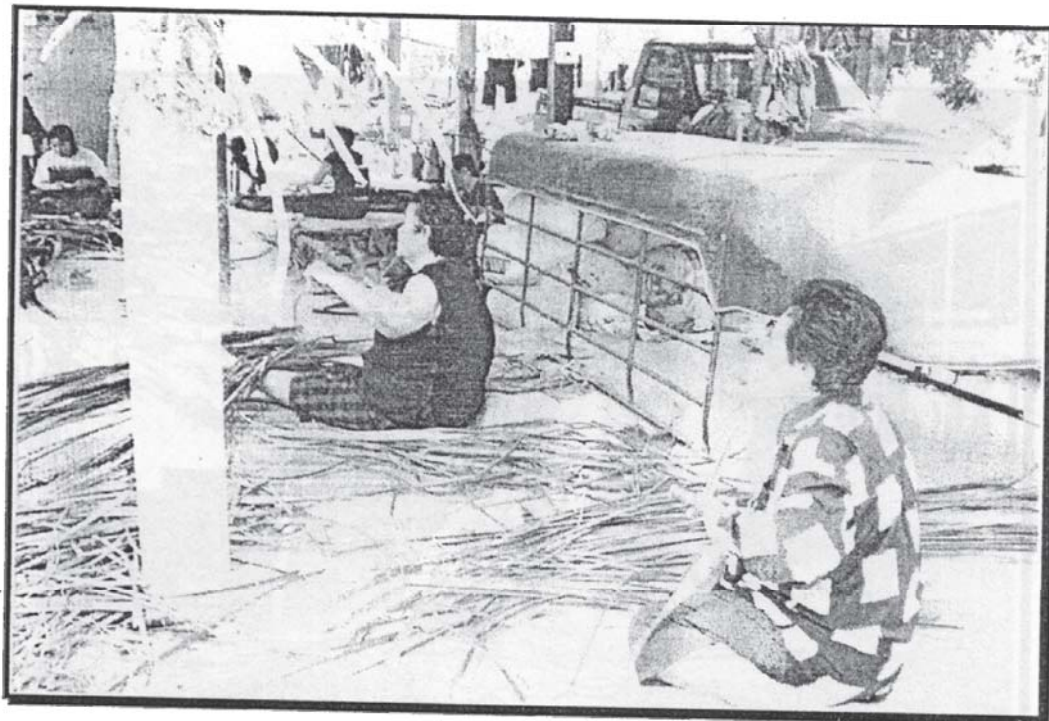
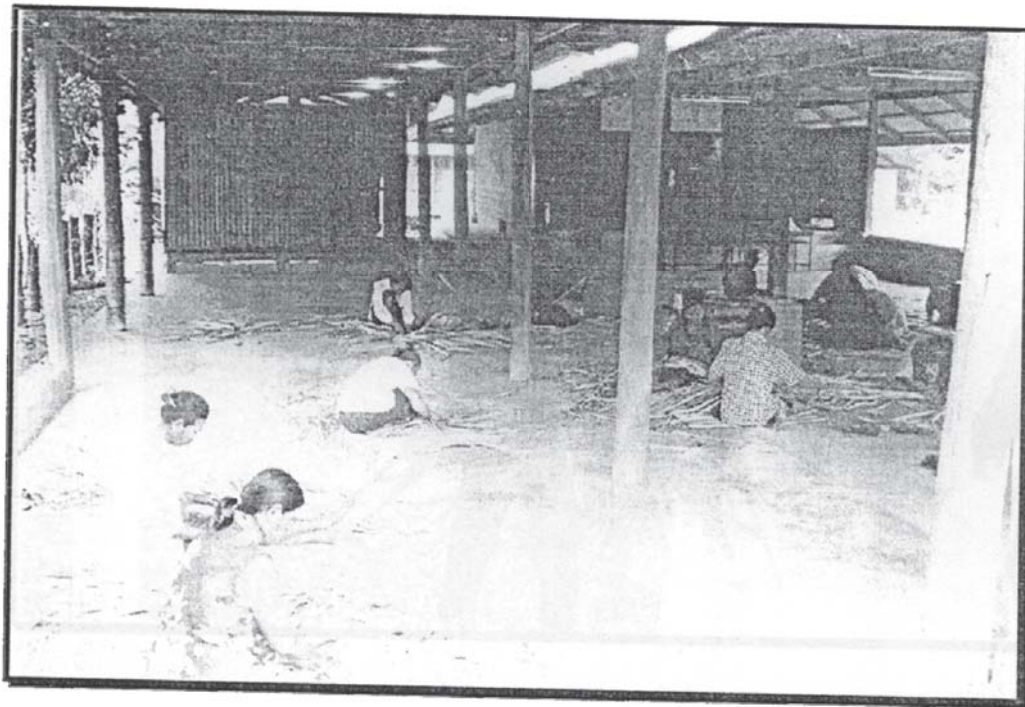
ภาพตอนทำกิจกรรมการฝึกและทบทวนระบบตัวเขียนภาษาโซ' (ทะวีง)

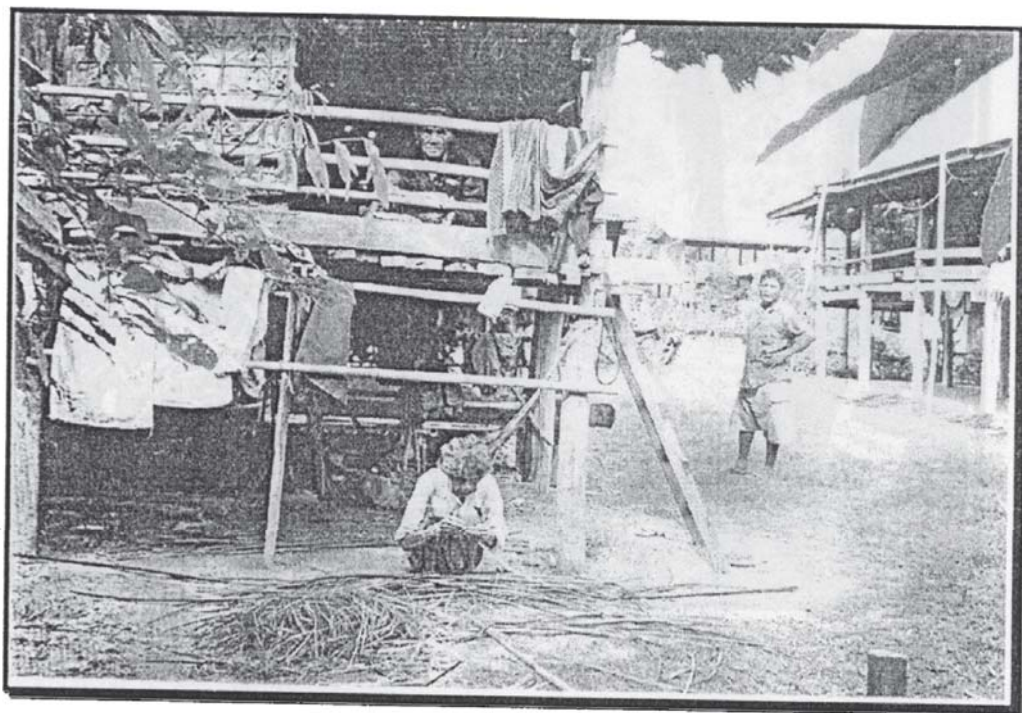

ทีมวิจัยถ่ายรูปกับหนังสือระดับ 1 ซึ่งหนังสือที่ได้เป็นผลงานแห่งความภาคภูมิใจของเรา
ทุกคน

ภาพจากการทำกิจกรรมการทำหนังสือเรื่องเสือไทย

ภาพจากประชุมและสัมมนา ภาพนี้ถ่ายกับ ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ตอนไปร่วมงานรวมพล
คนวิจัยภาคกลาง ตะวันออก และตะวันตก ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

ภาพนี้ถ่ายตอนไปร่วมสัมมนา การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาสำหรับ
กลุ่มชาติพันธุ์ จ.จันทบุรี

